



JÖNKÖPING UNIVERSITY
School of Health and Welfare

Ungdomars erfarenhet av tvångsvård

En kvalitativ studie av ungdomarnas
upplevelse av tvångsvård på
Statens Institutionsstyrelses hem under 2016

HUVUDOMRÅDE: *Socialt arbete*

FÖRFATTARE: *Ylva Hammarström och Anna Nilsson*

JÖNKÖPING 2019 Januari

Förord

Först och främst vill vi rikta ett stort tack till varandra för ett gott samarbete och tack till Värnamo Bibliotek för sköna stolar och bra uppkoppling.

Vi vill även tacka vår handledare, Nina Veetnisha Gunnarsson.

Sist men inte minst, tack till våra respektive familjer för all stöttning, uppmuntran och att de stått ut med vår frånvaro.

Ylva Hammarström & Anna Nilsson

Abstract

Titel: Young people's experience of secure units.

Authors: Ylva Hammarström och Anna Nilsson

Tutor: Nina Veetnisha Gunnarsson

Examinator: Staffan Bengtsson

The objective of our essay was to highlight the personal accounts of young people receiving care provided by the Swedish National Board of Institutional Care. In order to give an in-depth, descriptive impression, we used a qualitative method of research and analysed our material on the basis of a thematic analysis of accounts in the book *Kärlek + Lycka + Svek = Tårar* (Love + Happiness + Deceit = Tears), published in 2017 by the Swedish National Board of Institutional Care where young people in their texts share their experience of a life on correction facilities. This thematic analysis culminated in three main themes: “Not playing a part in your own life”, “A controlled life” and “I’m not good enough”. The result has been analysed on the basis of previous research and Goffman’s theories on total institutions, as well as perspective of power.

In the study, we established a link between Goffman’s theories and the young people’s accounts. The findings demonstrate that Goffman’s theories on total institutions are relatively widespread in compulsory care, in particular within state-run institutions.

Keywords: compulsory treatment, correction facilities, young people, abuse of power, thematic analysis, participation

Sammanfattning

Titel: Ungdomars erfarenhet av tvångsvård

Författare: Ylva Hammarström och Anna Nilsson

Handledare: Nina Veetnisha Gunnarsson

Examinator: Staffan Bengtsson

Vårt syfte med uppsatsen har varit att lyfta fram ungdomarnas egna ord av att befinna sig inom Statens institutionsstyrelses vård i Sverige. För att få en djup och beskrivande bild har vi använt oss av en kvalitativ forskningsmetod och analyserat vårt material utifrån en tematisk analys av texterna i boken ”Kärlek + Lycka + Svek = Tårar”, utgiven 2017 av Statens institutionsstyrelse där ungdomar delar med sig av sina erfarenheter av livet på ett SiS-hem.

Den tematiska analysen resulterade i tre huvudteman, ”att inte vara delaktig i sitt eget liv”, ”ett kontrollerat liv” och ”jag räcker inte till”. Resultatet har analyserats utifrån tidigare forskning och Goffmans teori om totala institutioner samt teorier kring maktperspektiv.

I studien fann vi samband mellan Goffmans teori och ungdomarnas texter. Resultatet visar på hur Goffmans teori om totala institutioner är relativt omfattande inom tvångsvården och synnerhet inom statens institutioner.

Nyckelord: tvångsvård, ungdomar, maktmissbruk, tematisk analys, delaktighet

Innehållsförteckning

Förord	ii
Abstract	iii
Sammanfattning	iv
Innehållsförteckning	v
Förkortningar	vii
Inledning	1
Syfte	3
Frågeställning	3
Bakgrund	4
<i>Medeltiden - 1600-talet</i>	4
<i>1600 - 1700-talet</i>	4
<i>1800-talet - 1900-talet</i>	4
<i>1900-talet - 2000-talet</i>	5
<i>Idag</i>	5
Barnkonventionen.....	6
Statens Institutionsstyrelse.....	6
Lagstiftning.....	7
<i>Lagen (SFS 1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)</i>	7
<i>Lagen (1962:700) om sluten vård av unga (LSU)</i>	8
Statens Institutionsstyrelsens böcker.....	9
Tidigare forskning	9
Teoretiska utgångspunkter och begrepp	13
Totala institutioner.....	13
Maktperspektiv.....	15
Material och metod	16

Datainsamling.....	16
Bortfall	18
Analys.....	19
Studiens kvalitet.....	19
Etiska överväganden och förförståelse.....	20
Resultat.....	21
Att inte vara delaktig i sitt eget liv.....	21
<i>Jag får ingen information.....</i>	<i>22</i>
<i>Äger jag min historia?.....</i>	<i>25</i>
Ett kontrollerat liv.....	26
<i>Det är maktmissbruk det de håller på med.....</i>	<i>26</i>
<i>Det finns ändå ett litet hopp.....</i>	<i>29</i>
Jag räcker inte till	30
<i>Jag tror inte jag duger.....</i>	<i>31</i>
<i>Jag är bortvald.....</i>	<i>32</i>
Diskussion	34
Resultatdiskussion	34
Metoddiskussionen	38
Vidare forskning	39
Referenslista.....	40
Bilaga	43

Förkortningar

HVB	Hem för vård eller boende
FN	Förenta Nationerna
LSU	Lagen (1962:700) om slutenvård av unga
LVU	Lagen (SFS 1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga
PPC	Positive Peer Culture
SiS	Statens Institutionsstyrelse
SoL	Socialtjänstlagen (SFS 2001:453)

Inledning

Den senaste tiden har man kunnat följa en reportageserie i Aftonbladet (Weigl, 2018) om ungdomars upplevelser av tvångsvården på Statens institutionsstyrelses (SiS) hem. I reportagen har i synnerhet unga tjejers situation granskats och de beskriver en tillvaro som kantas av tvång utan vård, sexuella relationer mellan personal och ungdom samt dagliga kränkningar som att till exempel bli kallad “dum i huvudet”, “hora” eller “det kommer aldrig bli något av dig” (Weigl, 2018). Reportagen väckte ett intresse att undersöka hur ungdomar som befinner sig på en tvångsvårdande institution beskriver sina erfarenheter och upplevelser.

Författarna till denna uppsats har båda gjort praktik bland ungdomar, såväl inom som utanför tvångsvårdande institutioner. En författare praktiserade dessutom inom socialtjänsten, där fokus låg på ungdomar som utretts för missbruk, kriminalitet och/eller bristande omsorg hemifrån. Många gånger innebar insatsen en ansökan om ungdomsvård genom lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) hos förvaltningsrätten (Statens institutionsstyrelse, 2018d). Författarna har även erfarenhet av praktik som kurator på en gymnasieskola samt på ett SiS-hem där flertalet unga vuxna, främst i åldern 18–25 år placerats. Författarna har i egenskap av dessa praktikplatser mött ungdomar som ställde höga krav på sig själva. De ville klara skolan och samtidigt ha en rik fritid med kompisar och partners. Det var inte ovanligt att ungdomarna hamnade i en situation där de efter en tid började må psykiskt dåligt. Praktiken har givit en god insyn i ungdomars liv idag.

På SiS kantas vardagen av olika förväntningar och höga krav inte bara från ungdomarna själva, utan också från aktörer omkring dem. Detta i en kontext där återfall och återinskrivningar är vanliga (Vogel, 2018).

Tvångsvård av unga på institution har frekvent tagits upp av massmedia de senaste åren. Då ofta i relation till sex, våld och maktmissbruk inom SiS och andra behandlingshem. Media visar ofta en negativ och svart-vit bild av den svenska tvångsvården och man kan fråga sig vem som egentligen visar en korrekt bild? Frågan som uppstår är om det medierna skriver stämmer. Utsätts ungdomar för övergrepp och maktmissbruk? Vad berättar ungdomarna själva? Med vilka ord väljer ungdomarna att förklara det liv de lever eller har levt?

Forskningsrapporter visar att ungdomar som har dömts till LVU, lagen om sluten vård av unga (LSU) och hamnar på SiS, ofta återfaller i brott, missbruk eller självskadebeteende en tid efter sin utskrivning (Kemper, Schmidt, & Espinosa, 2017; Enell, o.a., 2018). Tvångslagstiftningen kommer förändras nästa år när barnkonventionen implementeras i svensk lag och därmed ge tydligare riktlinjer för hur barn *ska* istället för *bör* behandlas (Socialdepartementet, 2016). Barn och ungdomar ska enligt barnkonventionen ges rätt till att uttrycka sin åsikt och vara delaktiga i sin vård. Delaktighet och medinflytande är en förutsättning för att känna sig inkluderad och vara en del av sammanhanget och ha möjlighet att påverka (Kjellström, 2012).

I boken "Kärlek + lycka + svek = tårar" utgiven av Statens institutionsstyrelse (2017) skriver ungdomar om tidiga kontakter med socialtjänsten och insatser från myndigheter. Ungdomarna har varit med om eget missbruk, missbruk i familjen, övergrepp och omsorgssvikt. Det är dessa ungdomar som varit föremål för tvångsåtgärder enligt LVU och LSU som vi i vår i vår studie väljer att fokusera på. De som har varit föremål för tvångsåtgärder enligt LVU och LSU.

Förhoppningen är att denna studie ska öka förståelsen för ungdomarnas situation och att deras egna berättelser används i det sociala arbetet. Studien ska bidra till en fördjupad förståelse för vilka processer som omger och formar unga som befinner sig inom tvångsvård. Tvångsvården i Sverige är en utmaning för det sociala arbetet då det gäller att säkerställa barn och ungdomars rätt till ett tryggt liv. Tvångsvård beskrivs ofta som den sista utvägen av insatser (Enell, 2015). För socionomer som arbetar med myndighetsutövning är tvångsvården en verksamhet som kan vara svårt att få inblick i, vilket motiverar studien.

Syfte

Syftet med vår uppsats är att utifrån boken ”Kärlek + lycka + svek = tårar” studera hur ungdomar beskriver sina upplevelser av att befinna sig i tvångsvård.

Frågeställning

- Hur beskriver ungdomar på SiS sin relation till myndigheter?
- Hur kan ungdomarnas upplevelser av tvångsvård förstås utifrån Goffmans teori om totala institutioner?

Bakgrund

I detta avsnitt beskrivs det historiska perspektivet på tvångsvård för ungdomar tillsammans med den lagstiftning som styr tvångsvården. Detta följs av beskrivningar av Statens institutionsstyrelse, information om den bok som studien utgår ifrån samt Förenta Nationernas barnkonvention (UNICEF, 2018).

Medeltiden - 1600-talet

Grönwall och Holgersson (2006) beskriver hur kyrkan under medeltiden var den inrättning förutom familj och släkt som tog hand om eller gav hjälp till behövande. I de så kallade Helgeandshusen kunde fattiga, psykiskt och fysiskt sjuka få husrum i kyrkans regi. När Sverige under Gustav Vasas regi väljer att bli protestantiskt försvann styrkan av nunnor och munkar som höll i helgandehusen och antalet av hus minskade drastiskt. Vid samma tid började synen på de hjälpbehövande förändrades successivt, från att vara straffade av gud, till att fattiga, sjuka och missbrukare hade sig själva att skylla (Grönwall & Holgersson, 2018).

1600 - 1700-talet

Under 1600-talet drev stora tiggande barnaskaror på gatorna i Stockholm och för att få bort dem från stadsbilden skapades år 1633 Sveriges första barnhus. Syftet var i första hand att förvara barnen som sattes i hårt arbete. Barnhus var främst för de föräldralösa barnen, men med tiden kom även vanartiga barn att bli placerade där (Runcis, 2007). Vanartiga barn var den vanliga benämningen på barn som var missanpassade, kriminella eller normbrytande. Under 1700-talets senare del hade kostnaderna och dödligheten stigit på barnhusen. Lösningen blev att barnen utackorderades till bönderna på landet. d.v.s. barn auktionerades bort till den som angav det lägsta belopp som de ansåg de behövde för att hysa barnet (Grönwall & Holgersson, 2018).

1800-talet - 1900-talet

Fattigvårdsförordningen 1847 gav de bortauktionerade barnen vissa rättigheter, som rätt till stadigvarande bostad, kristlig uppfostran och skolgång. Barnauktioner var ett förfarande som höll i sig fram till 1920-talet (Holmdahl, 2000). Under 1800-talet kom de första skyddshemmen där vanartiga barn placerades. Att bli placerad på ett skyddshem kunde innebära frihetsberövning för ungdomarna och saknade stöd enligt lag. På skyddshemmen utsattes ungdomarna för kroppslig bestraffning och skulle uppfostras till arbetsamhet och gudsfruktan (Nordlöf, 2010). När industrialiseringen tog fart och den obligatoriska folkskolan kom i slutet av 1800-talet blev problembarn synliga och olika åtgärder diskuterades i samhället (Hörngren, 2013).

1900-talet - 2000-talet

År 1902 år stiftades en skyddslag där samhället blev skyldigt att omhänderta barn och ungdomar som ansågs vanartade eller försummade av sina föräldrar (Grönwall & Holgersson, 2018). På 1920-talet, i samband med rösträtten, hamnade mänskliga rättigheter och individens egenvärde i fokus och Lag (1924:361) om samhällets barnavård skapades 1924. Lagen innebar att ansvaret lades på kommunens barnavårdsnämnd att gripa in vid vårdbehov och att bevaka barnets fortsatta utveckling under dennes vårdplacering (Grönwall & Holgersson, 2018).

När brottsbalken infördes på 1960-talet var den dominerande synen att brottslingar skulle behandlas och få en individuell påföljd för att på så sätt komma ur sitt kriminella liv.

Socialtjänsten fick huvudansvaret för unga lagöverträdare och påföljden skulle vara individuellt utformad för att ge ungdomar en andra chans och på så sätt hålla den unge utanför

kriminalvården. Tvångsvården av barn byggdes successivt ut från 1960 till 1970-talet då den ideologiska debatten gjorde att kommunerna, som då hade ansvar för vården, främst valde att använda sig av frivilliga vårdinsatser (Statens institutionsstyrelse, 2018a). Efter kritik från socialstyrelsen och justitieombudsmannen om att behandlingen och miljön för ungdomarna inte höll måttet initieras utredningen Tvångsvård i Socialtjänsten – ansvar och innehåll som leder till att myndigheten Statens institutionsstyrelse bildas 1993 (Socialdepartementet, 1992).

Idag

Varje år placeras cirka 30 000 barn och ungdomar för vård utanför hemmet. Av dessa kommer ca 1 114 till Statens institutionsstyrelses hem (SiS) genom Lagen (SFS 1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Ungdomarna har ofta haft öppenvårdsinsatser på hemorten som inte har fungerat och har blivit akutplacerade på SiS (Statens institutionsstyrelse, 2018a). Tendensen är att åldern på ungdomarna på SiS blir allt lägre, Verksamhetsdirektör Jan-Eric Josefsson beskriver att institutionerna idag får ta emot tioåringar och menar att SiS inte har beredskap för att ge de yngre barnen rätt omsorg (Widell, 2017). I oktober 2018 förändrades LVU så tvångsåtgärderna mot barn i högre grad skall undvikas och bara användas vid synnerliga skäl. För unga som begått ett allvarligt brott fanns inget alternativ till fängelsestraff fram till 1999, vilket är oförenligt i Förenta Nationernas barnkonvention (UNICEF, 2018), där det uttryckligen står att unga inte skall placeras tillsammans med vuxna. Därför inrättades samma år, 1999, sluten ungdomsvård som påföljd för unga lagöverträdare (LSU) som är 15 - 17 år gamla. SiS ansvarar för verkställighet av domen (Statens institutionsstyrelse, 2018a).

Barnkonventionen

Sverige ratificerade barnkonventionen 1990 och den 1 januari 2020 kommer barnkonventionen införas i svensk lag (Socialdepartementet, 2016). Barnkonventionen består av 54 artiklar som innebär att barn har egna rättigheter och inte är en vuxen persons ägodel. I barnkonventionen finns fyra artiklar som är extra viktiga (UNICEF, 2018).

- Artikel 2 - Alla barn har samma rättigheter och lika värde
- Artikel 3 - Barnets bästa ska beaktas vid alla beslut som rör barn
- Artikel 6 - Alla barn har rätt till liv och utveckling
- Artikel 12 - Alla barn har rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad

Enligt barnkonventionens första artikel är alla individer under 18 år ett barn, om barnet inte enligt den lag som gäller för barnet blivit myndig tidigare (UNICEF, 2018). I boken *Barnkonventionen i praktisk tillämpning* går att läsa att hänsyn ska tas till barns ålder och mognad. Till exempel ska ett barn som tagit hand om yngre syskon anses ha en högre mognadsgrad än sin egentliga ålder. För barn som är frihetsberövade innebär barnkonventionen att de har rätt till särskilt skydd och bistånd och att deras integritet ska respekteras enligt barnkonventionens artikel 3. Barn kan frihetsberövas enligt barnkonventionens artikel 33 om barnet behöver skydd från att använda droger som kan göra att deras utveckling hämmas, vilket stöds av artikel 6. Barnets bästa innebär att barnet har rätt till delaktighet, artikel 12, när beslut ska tas. Beslut som rör barnet skall beakta barnets sociala sammanhang och behov för att ge en klar bild av barnets omständigheter och utgångspunkt för förändring. Barnet har rätt att uttrycka sin åsikt och den ska vägas mot ett vuxet barnperspektiv. Detta innebär att även om vuxna inte kan sätta sig in i barnets situation ska beslut ha ett tydligt barnperspektiv som vilar på vetenskap och beprövad erfarenhet. Barnet ska själv definiera sina intressen och har rätt att aktivt få påverka sitt liv och anses med rätt stöd vara i stånd att framföra sina egna åsikter (Swärd, 2016).

Statens Institutionsstyrelse

Statens institutionsstyrelse, SiS, är den statliga myndighet som ansvarar för vård, utredning och behandling av vuxna missbrukare och ungdomar med allvarliga problem i Sverige sedan 1 juli 1993. Spritt över hela Sverige finns 34 SiS-hem, 23 av dessa är för ungdomar (Statens institutionsstyrelse, 2018b). I SiS uppdrag ingår att ge de som vårdas förutsättningar för ett

socialt fungerande liv fritt från missbruk och kriminalitet (Statens institutionsstyrelse, 2018a). Placeringen hos SiS sker efter beslut i förvaltningsdomstolen och verksamheten regleras av ett årligt regleringsbrev från regeringen och de instruktioner som utfärdas av Socialdepartementet och aktuell lagstiftning (Regeringen, 2017). Verksamheten finansieras av statsanslag och vårdavgifter. Ungdomsvården finansieras till 1/3 av statsbidrag. Den slutna ungdomsvården (LSU) finansieras helt av statsbidrag (Regeringen, 2017). Majoriteten av ungdomarna på SiS-hem är akut placerade och stannar där bara en kort tid. Senare flyttas de vidare till ett Hem för vård eller boende (HVB) eller till ett Familjehem. Socialnämnden beslutar var vården sker på bästa sätt. Medelåldern för de som befinner sig på SiS ungdomshem är 16 år. På SiS- ungdomshem bor ungdomarna på avdelningar för högst åtta individer. För varje individ utformas en behandlingsplan som utgår från individens problem och förutsättningar gemensamt av den unge själv, familj, SiS och socialtjänsten. Under vistelsen har ungdomar rätt att få skolundervisning (Statens institutionsstyrelse, 2018b). Statens institutioner sammanställer varje år resultat av Adoscent drug abuse diagnosis (ADAD) intervjuer som görs vid varje in- och utskrivning av ungdomarna. ADAD innehåller bland annat frågor om hur deras bakgrund och livssituation ser ut vid inskrivningen och hur de har upplevt sin vistelse på institutionen utifrån delaktighet och behandling vid utskrivning (Statens institutionsstyrelse, 2014).

Lagstiftning

I Sveriges lagstiftning finns två lagar som innebär att ungdomar kan befinna sig på SiS, Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (SFS 1990:52) och Lagen (1962:700) om slutna vård av unga.

Lagen (SFS 1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)

LVU är den vanligaste orsaken till att barn och ungdomar hamnar inom slutna vård i Sverige. När frivilliga insatserna genom Socialtjänstlagen (SFS 2001:453) inte räcker som åtgärd för att säkerställa barns hälsa och/eller utveckling träder LVU in. För att lagen ska gälla krävs att möjligheten att nå samtycke till vård inte går att få av barnets vårdnadshavare eller av barnet, om denne har fyllt 15 år. Dessutom skall det finns en uppenbar risk för skada på den unges hälsa eller utveckling (Riksdagen, 2017). Ett omhändertagande genom LVU stöds av två paragrafer, vilka skiljer på om omhändertagandet beror på miljö, § 2, som innebär att föräldrar brister i sin föräldraförmåga, eller beteende, § 3, som innebär att barnet lever ett destruktivt liv. Barnet kan

omhändertas på grund av var och en av paragraferna samt båda tillsammans. Vid akuta lägen kan socialnämnden besluta om ett omedelbart omhändertagande, enligt § 6 i LVU. Ett beslut som prövas av förvaltningsrätten inom en vecka. Vården inleds alltid utanför den unges eget hem, på ett familjehem eller på en kommunal eller privat institution. Beslutet om var den unge ska befinna sig och typ av vård beslutas av socialtjänsten. Socialnämnden från barnets hemkommun har det övergripande ansvaret för att individen får vård (Riksdagen, 1990). Vid akutplacering ska Statens institutionsstyrelse omedelbart anvisa en plats. Lagen ger ingen undre åldersgräns för LVU, däremot en övre som ser olika ut beroende på om beslutet har tagits på grund av § 2, miljölagen, där åldersgränsen är 18 år till skillnad från § 3, beteendelagen, som sträcker sig till 21 år. Handlingsutrymmet för ungdomarna är begränsade på en låst avdelning. Ungdomarna hindras att avvika och har begränsade möjligheter att använda kommunikationsmedel och kan hållas i avskildhet i högst fyra timmar i följd. Institutionen ska ta hänsyn till individens individuella behov som innebär att individer kan vårdas enskilt på hemmet upp till sju dagar (Statens institutionsstyrelse, 2018d).

Lagen (1962:700) om sluten vård av unga (LSU)

Lagen om sluten vård av unga rör ungdom som har begått ett brott och inte är myndig när brottet sker. Den vanligaste åldern för de som döms till sluten ungdomsvård är 15–17 år. Under 2017 placerades 73 ungdomar på SiS (Statens institutionsstyrelse, 2018a). Det låga antalet av LSU placeringar beror bland annat på att tid förflutit fram till domstolsförhandlingen. Domstolen kan välja att ge ett fängelsestraff om individen inte längre passar in åldersmässigt på ett ungdomshem. En person som har dömts till LSU vårdas av SiS och placeras tillsammans med ungdomar som har LVU. En placering kan pågå under fyra dagar upp till fyra år. En LSU-dom är tidsbestämd och det finns ingen möjlighet till villkorlig frigivning (Statens institutionsstyrelse, 2018c). Ungdomar som befinner sig på SiS på grund av LSU styrs av samma som ungdomar med LVU, dessutom kan avskiljning ske till enskilt utrymme om individens beteende stör andra på avdelningen (Statens institutionsstyrelse, 2018a). Då sluten LSU är en påföljd och LVU är en vårdlag kan en individ efter ett LSU bli placerad igen genom LVU om socialtjänsten anser att problematiken kvarstår.

Statens Institutionsstyrelses böcker

Boken "Kärlek + lycka + svek = tårar" som studien utgår ifrån är den 13:e i ordningen som givits ut av SiS sedan 2003. I böckerna får ungdomar dela med sig av sina erfarenheter av livet på ett SiS-hem. I förordet skriver generaldirektör Kent Ehliasson att ungdomarna uppmuntras att omvandla sina tankar, ord och förväntningar till ord (Statens institutionsstyrelse, 2017). Boken studien utgår ifrån innehåller 154 texter skrivna av ungdomar som befinner sig på ett av SiS ungdomshem under 2016 - 2017. Innehållet i boken består av ungdomarnas egna oredigerade texter, med stavfel och grova ord, där de beskriver sin situation. Boken ges till de ungdomar som kommer till SiS och som informationsmaterial på mässor (Statens institutionsstyrelse, 2017).

Tidigare forskning

Tidigare forskning som utgår från institutionsplacerade ungdomar och de effekter som kommer av vistelsen på institutioner finns det gott om. Man kan finna ett hundratal rapporter om olika behandlingsmetoders effektivitet, dock är resultaten svåra att jämföra vetenskapligt då vården sällan utgår från en enda teori (Andreassen, 2006; Levin, 1997). Ungdomar som befinner sig inom tvångsvård har vitt skilda problem, bakgrund, ålder och tidigare erfarenheter av vård som påverkar ungdomarnas upplevelser och däri ligger en del av problemet. Inom kåren finns det därför en förståelse för att det inte går att hitta en enkel lösning för vård av unga som passar alla.

För att få en uppfattning om hur ungdomar uppfattar sin tid under institutionsvård publicerades 1997 en svensk undersökning där 61 ungdomar deltog. Forskningen byggde på intervjuer gjorda med ungdomar som vårdats på SiS Råby ungdomshem för icke skolpliktiga pojkar och flickor med psykosociala problem. Intervjuerna genomfördes under två skilda tidsperioder, 1989–1992 och 1989–1993. Resultatet av undersökningen presenteras i kvantitativ form tillsammans förtydligande texter som beskriver de processer som påverkade ungdomarna under vistelsen och hur livet såg ut tiden efter placeringen. Vid undersökningen arbetade Råby ungdomshem med psykodynamiska behandlingsidéer som praktiskt innebar att förutsättningar skapades för en personlig relation mellan klient och personal. Rymningar och våld mot personalen såg personalen som ett normalt uttryck för ungdomarna att övervinna sin situation. Levins (1997) forskning visade att 30 procent av de placerade var kritiska till bristen av aktiviteter på institutionen och uppfattade placeringen som ett straff och ett förvar där de skulle lära sig basala vardagsrutiner. Trots att det vid andra undersökningstillfället fanns mer resurser i form av personal,

specialistkunskap och nya behandlingsidéer gav undersökningen samma låga resultat som vid en undersökning 1976 på samma hem. Vid den tiden var personalstyrkan mindre och avskiljning och isolering användes i arbetet. I livet efter institutionsvården hade 80 procent av ungdomarna begått brott. Det negativa resultatet ansågs bero på att insatserna hade kommit för sent, 95 procent av de inskrivningar som gjorts var akutplaceringar av ungdomar med långvarig problematik och där många tidigare insatser funnits från socialtjänsten. Andra viktiga faktorer förutom obestämd placeringstid var att ungdomarna inte visste syftet med placeringen. Ungdomarnas behandlingsmotstånd var en faktor som innebar att ungdomarna utvecklade en ungdomskultur som arbetade mot det som personal och ledning på ungdomshemmet ville uppnå (Levin, 1997).

Att ungdomar vänder sig mot personal och behandlingsplan när de upplever att de blir styrda av andra och inte känner sig delaktiga är känt också internationellt (Hatt, 2007). I Storbritannien genomfördes en undersökning på 48 ungdomshem där ungdomarna var mellan 12–17 år. På hemmen befann sig 1 200 ungdomar och omsättningen var hög, sex av tio ungdomar lämnade institutionen inom två månader. Ungdomarna på hemmen hade varierande problem, från kriminalitet till beteendeproblematik. I undersökningen sammanställdes enkätsvar från 300 anställda om institutionens ledning och ungdomarnas beteenden. Enkäten följdes upp med strukturerade intervjuer av 176 anställda, 223 ungdomar och 99 föräldrar. Resultatet visade att ungdomskulturerna kunde skilja sig åt mellan ungdomshemmen. På de hem där det var bråk upplevde ungdomarna att de hade mycket liten möjlighet att påverka sin vardag, vistelsen var bortkastad och de fick inte någon hjälp varken av personal och den vård som existerade på hemmet. De ungdomar som uttalade sig positivt om sin vistelse menade att personalen lyssnade på dem och de hade inte varit utsatta för mobbning eller hamnat i bråk (Sinclair & Gibbs, 1999).

Sofia Enell (2015) tar i förordet till sin forskning upp sin upplevelse av att ungdomar sällan fick dela med sig av sin historia. Hon menar att hon, även om så inte har varit avsikten, bidrog med något positivt för ungdomarna i och med att hon lyssnat på deras berättelse. I undersökningen deltog flickor och pojkar som placerats på SiS under 2010 och deras socialsekreterare samt utredningspersonal. Ungdomarna befann sig på två olika ungdomshem, två av avdelningarna var låsta. Undersökningen baseras på enkätsvar från 85 ungdomar och intervjuer av 16 individer vars medelålder var 15,3 år, under en tvåårsperiod. Socialsekreterare och utredningspersonal för de utvalda 16 blev även de intervjuade. I resultatet av undersökningen beskriver Enell hur

ungdomarnas placeringar hade skett plötsligt, vilket tillsammans med begränsad information innebar att ungdomarna upplevde att situationen var utom deras kontroll. Bristen på information gjorde att ungdomarna gjorde egna antagningar om orsaken till placeringen. De kände heller inte igen sig i utredningspersonalens beskrivning av dem och var bekymrade över att dessa hade tolkningsföreträde när deras prestationer skulle värderas. I undersökningen framkom tre hinder för ungdomarnas inflytande; dokumentation, samstämmighet mellan ungdomarnas uppfattning om sina problem och utredningspersonalens uppfattning och att socialtjänsten, som inte var närvarande på institutionen, tog beslut om vad som skulle ske med ungdomarna (Enell, 2015).

Ungdomar som ständigt har tankarna på vad som kan hända dem gör dem svärmottagliga för intryck (Kåver, 2017). Vid institutionsbehandling förekommer flera former av tvång, indirekt - ungdomarna befinner sig inte där av egen fri vilja och direkt - ungdomar kontrolleras av personalen genom exempelvis bestraffningar och hot om bestraffningar när ungdomarna på institutionen inte deltar i behandlingsaktiviteterna eller agerar våldsamt. Gold och Osgods (1992) beskrev i den så kallade Michinganundersökningen att om ungdomar upplever att alla beslut tas av andra så accepterar inte ungdomar behandlingens mål som sitt eget (Gold & Osgold, 1992 se Andreassen, 2006). Studien omfattade 365 ungdomar som befann sig på medelsäkra institutioner som alla använde sig av arbetsmetoden Positive Peer Culture (PPC). PPC fokuserar på att öka ungdomarnas sociala färdigheter och värderingar genom att utveckla ungas omsorg om varandra i gruppen (Laursen, 2010). Undersökningen tittade på hur skillnader mellan institutionerna kunde förklara när och skillnaden mellan ungdomar upplevelser av att de hade kontroll och när de upplevde tvång från andra. Skillnaderna gick att mäta eftersom ungdomarna bodde på 45 olika hem, var och en med egen personalstyrka. Ungdomarnas huvudsakliga ålder var 15–16 år. De hade ett kriminellt förflutet, dåliga betyg eller inte varit i skolan alls innan placeringen. Resultatet visade att ju större beteendeproblematik ungdomarna hade, desto större behov fanns av nära relationer med vuxna. Motsägelsefullt gav undersökningen resultatet att ju mer personalen arbetade med ungdomarnas emotionella problem, desto mindre närhet upplevde ungdomarna till personalen. Bäst resultat visade ungdomarna upp när personal använde sig av en auktoritativ stil, det vill säga en föräldraroll som både innehöll moment av behandling och kontroll. Studien visar att ungdomar svarade bäst om behandlingen innehöll både omvårdnad och kontroll och ett samband fanns att livet efter institutionsvården kom att vara utan kriminalitet, droger och beteendeproblematik (Gold & Osgold, 1992 se Andreassen, 2006).

Barns delaktighet är i och med barnkonventionen självklar och barn ska få sina åsikter hörda i ärenden som rör dem själva (UNICEF, 2018). Att vuxnas åsikter om barnets behov kan se annorlunda ut än barnens visade en undersökning som genomfördes 2013 där barn och ungdomar inom institutionsvård tillfrågades om vad de själva anser en institution för barn och ungdomar ska innehålla och vad som saknas idag (Moore, 2017). Forskningen tar fasta på att barn och ungdomar ser andra riskmoment än vuxna, som i normala fall är de som beskriver riskerna. Barn/ungdomar anser att en nära relation med vuxna är viktigt och att deras åsikt har betydelse hos andra vuxna. Äger den vuxne inte de egenskaperna, väljer barnet/ungdomen hellre bort relationen. Barnen vill känna autonomi och kontroll över den egna miljön och möjligheter att påverka beslut som påverkar deras liv. Resultatet visade också att så små barn som fyra år hade förståelse för varför vuxna hade satt in skyddsåtgärder. Resultatet gav att barn känner sig säkra när de är omgivna av vuxna och att social isolering gör dem osäkra. Barnen poängterade också hur maktlösa de var i relation till vuxna. De menade att deras fysiska storlek påverkade hur vuxna interagerar med dem och att de vuxna inte visade någon förståelse för barnens inneboende kapacitet. Barnen ansåg att de om de istället för att göras maktlösa av de vuxna fick behålla sin autonomi och ökad makt skulle barnen själva få tillräcklig kontroll att förändra sina liv (Moore, 2017).

Statistik visar att 40 procent av ungdomarna som befunnit sig på SiS återkommer till SiS inom ett år efter utskrivningen (Lundström, Sallnäs & Andersson Vogel, 2012). Resultatet är inte unikt, internationell forskning visar att 85 procent av ungdomarna är tillbaka inom tvångsvården inom 5 år (Kemper, Schmidt, & Espinosa, 2017) och att institutionsvistelsen bara inneburit ett kort avbrott i ett liv i missbruk och kriminalitet (Enell, o.a., 2018). Samtidigt visar undersökningar att ungdomar menar att vistelsen på SiS var nödvändigt för en förändring (Enell, 2015; Barnombudsmannen 2010). SiS sammanställer varje år statistik av resultatet från Adoscent drug abuse diagnosis (ADAD) intervjuer. ADAD innehåller till stor del av enkätfrågor (Statens institutionsstyrelse, 2014). Under 2017 blev 1 199 ungdomar utskrivna och av dessa besvarade 922 ungdomar, 387 flickor och 812 pojkar, enkäten. Eftersom en individ kan bli placerad flera gånger under samma år kan samma person förekomma flera gånger i statistiken. Under 2017 ansåg 81 procent av ungdomarna att de har fått komma till tals om sin vård och tre av fyra ungdomar menade att de hade fått hjälp för de problem som de velat ha hjälp med. Åtta av tio ungdomar har trivts på sin avdelning och ansåg att personalen tog sig tid att lyssna och prata med ungdomarna. Av ungdomarna visste 97 procent var de skulle bo vid utskrivningen (Statens

institutionsstyrelse, 2018b). Tvångsvårdens effektivitet ifrågasätts ofta, i en metaanalys gjord av Souverein, Van der Helm och Stams jämförs öppna och slutna institutioner. Resultatet visar att slutna vård har en liten men positiv effekt för ungdomarna på institutionerna. De menar i och för sig att resultatet är så pass lågt att det i sig själv inte är försvarbart för att institutionsvård ska existera. Men menar samtidigt att institutionsvård inte bara finns för att vårda ungdomar utan också för att skydda samhället utanför, vilket rättfärdigar institutionsvård (Souverein, Helm, & Stams, 2013).

Teoretiska utgångspunkter och begrepp

I följande avsnitt presenteras studiens teoretiska utgångspunkt och de begrepp som används för att förstå och analysera det empiriska materialet. Den teoretiska utgångspunkt som denna uppsats bygger på är Goffmans teori om totala institutioner.

Totala institutioner

Goffmans teori kring vårdande institutioner utgår från fem grupper som delades in efter behov, skydd, hot och säkerhet (Goffman, 2006), dessa är:

1. Institutioner för den som anses vara oförmögna att ta hand om sig själv. Här hittas institutioner för gamla, blinda, föräldralösa och fattiga.
2. Institutioner för den som inte klarar av att ta vara på sig själv och samtidigt utgör ett eventuellt hot mot samhället. Här återfinns exempelvis mentalsjukhus och sanatorium.
3. Institutioner för den som förvaras för att samhället ska skyddas. Här återfinns exempelvis fängelser och fångläger.
4. Institutioner som innebär en sluten, otillgänglig miljö för allmänheten. Här återfinns exempelvis internatskolor, militärförläggningar och SiS.
5. Institutioner som är avsedda som reträttplatser för den som vill dra sig bort från övriga världen. Exempelvis ett kloster.

Goffman (2006) benämner platser med låsta dörrar, taggtråd och där individen inte sällan blir utsatt för isolering som totala institutioner. De kunde inrymma individer som vårdades frivilligt eller som vårdades under tvång. Det som skiljer dem från öppna organisationer är att i totala institutioner spenderas all tid på samma plats, oavsett aktivitet och alltid tillsammans med

människor i samma situation, d.v.s. de som har fråntagits sin frihet på grund av ett myndighetsbeslut. Goffman menar vidare att dessa institutioner har ett särskilt kännetecken. Då individen anländer till institutionen har man redan ett sätt att leva på, man har socialiserats in genom interaktion med familj och samhälle samt har en uppfattning om sig själv och världen. Det som kännetecknar en total institution är att den bryter självklara livsval, exempelvis skolgång, en självvald fritid, vänner och möjlighet att påverka sin närmaste framtid. Efter kort tid i den totala institutionens värld bryts individen ner och anammar ett annat beteende, anpassat för den miljö hen befinner sig i. Goffman menar att den totala institutionen med sin kultur i sig själv inte är orsaken till att människan förändras, utan det är frånvaron av det vanliga livet som gör att förändringen sker (ibid).

På en total institution tvingas människor ofrivilligt ihop med andra som alla är under en och samma auktoritet. Alla vardagliga göromål är noggrant planerade av andra och de blir genom ett byråkratiskt system påtvingade formella regler och föreskrifter som har en tydlig målsättning (Goffman, 2006). Han tar i sin teori upp de olika delar som kännetecknar de sociala livsvillkoren för en total institution och hur anpassningen till denna ser ut, de så kallade primära och sekundära anpassningarna. Han beskriver två olika system, primär anpassning som kännetecknas av att personen intar en uppgiven inställning till institutionen. Individen gör det han är tillsagd att göra enligt det regelverk som finns. Den sekundära anpassningen innebär att personen upplever sig ha någon form av egenkontroll på institutionen. Denna anpassning kallas även informell anpassning. Ofta är den osynlig för personalen på institutionerna. Den informella anpassningen skapade inte sällan hierarkier mellan de personer som vistas på institutionen, exempelvis de informella regler som skapats av ungdomar som befunnit sig längre tid på institutionen och som de nyanlända ungdomarna behöver förhålla sig till (ibid).

Mortifikationsprocessen som Goffman nämner i sin teori syftar på när den gamla jaguppfattningen succesivt utplånas. Ett exempel på detta är när individen fråntas sina personliga tillhörigheter som ersätts med institutionens enhetliga kläder. Processen fortsätter med inskränkningar genom kontroll av kommunikation - både inkommande och utgående - visitationer och urinprov. Målet är att utplåna personens jag-identitet för att denne ska bli så lätthanterlig som möjligt och underkastar sig institutionens regler. Pågår frihetsberövningen under flera år finns risk för en rollförlust hos personen. Individen förlorar den normala roll denne haft utanför institutionen och övertar en ny roll. Goffman beskriver det som en

identitetsförändring hos personen. Vidare beskriver han hur en och samma person kan alternera mellan fyra olika anpassningar under sin tid på institutionen (ibid).

Dessa är:

- Mental regression: Personen dra sig undan och är bara medveten om vad som sker i dess närmaste sfär.
- Hårda linjen: Vägrar att samarbeta och kritiserar högt de regler som institutionen förmedlar. (Det är främst nyintagna på institutionen som intar denna anpassning.)
- Kolonisering: Innebär att personen utgår ifrån vad som erhålls på institutionen och maximera sin tillfredställelse på plats. Personen flyr mentalt från det som sker på utsidan och dess tidiga erfarenheter.
- Omvändelse: Nu har personen anammat institutionens syn på sig själv och försöker leva upp till den rollen. Inte sällan upplevs denna person som illojal mot de som protesterar mot institutions regler.

(Goffman, 2006).

Maktperspektiv

En viktig aspekt kopplat till Goffmans teorier är också makt. Asplund (1987) beskriver två grundläggande termer kopplat till makt. *Social responsivitet* och *asocial responslöshet*. Båda har en betydelse för att förstå några aspekter av makt. *Social responsivitet* betyder enligt Asplund att vi människor "svarar på" de sociala normer vi har runt omkring oss och utgörs av ett interaktivt samspel mellan människor. Vi "uppför" oss på ett visst sätt mot andra människor när vi träffas. Vi svarar på tilltal och lyssnar när någon pratar. Med andra ord är detta något de allra flesta människor gör i mellanmänskliga relationer. *Asocial responslöshet* däremot kan beskrivas som den direkta motsatsen. Ett exempel är när en person utövar makt genom att avbryta mitt i en mening, genom att bemöta tilltal med tystnad eller drar sig undan ett möte utan närmare förklaring. Asplund menar att denna form av "naken" makt inte har någon djupare mening. Vi är inte ute efter att frambringa en särskild handling från den andra. Målet är endast att bemästra en annan person. Människans drift att respondera på stimuli från sin omgivning är så stark att det är svårt att låta bli. Barn responderar spontant och utan urskiljning och det är först när man blir äldre som man måste lära sig att begränsa sin respondering. Den *sociala responsiviteten* är medfödd medan *asociala responslöshet* är något som kräver inläring (Asplund, 1987).

I det tidigare stycket beskrivs hur *asocial responslöshet* är ett sätt att utöva makt. Den kan även utövas som en medveten handling för att utbilda människor som inte anses passa in eller följer den gängse normen i samhället. Asplund (1987) beskriver ett exempel där en ung man som inte utmärkte sig nämnvärt till det yttre, erbjöd passagerare på ett tåg han färdades på en gratisbiljett han hade att ge bort. Han fick inget gensvar alls. De andra passagerarna bemödade sig inte ens att titta på honom då de ansåg att han bröt mot de normer som är godtagbara i samhället.

Passagerarnas medvetna val, att inte respondera på hans stimuli, var en markering mot honom. Hans beteende ansågs inte var acceptabelt och gav samtidigt en bekräftelse mellan passagerarna att de delar samma normativa värden. Ett annat exempel som rör *social responsivitet* beskriver Asplund (1987) hur offentliga tortyrer/avrättningar har som mål att avskräcka folk från att begå brott. Människor som bevittnar tortyren/avrättningen svarar på den stimuli som offret visar genom sitt lidande. Skulle offret inte respondera på tortyren så skulle syftet med den offentliga avrättningen inte fylla sin funktion. (Asplund, 1987).

Material och metod

Syftet med uppsatsen är att beskriva ungdomars egna upplevelser av tvångsvård. För att få djupgående beskrivningar används en kvalitativ ansats på studien. Den kunskapsteoretiska ståndpunkten i kvalitativ forskning innebär att huvudsyftet ligger på förståelse av den sociala verklighet som skapas när människor möts (Bryman, 2011).

Datainsamling

För insamling av data gällande avsnitten tidigare forskning och analys användes sökmotorn Primo via Jönköpings högskolas bibliotek. Vi valde att göra två sökningar, en på engelska och en på svenska. Vi har använt oss av följande sökord: ”ungdomar”, ”tvångsvård” och ”youth” ”correctional facilities” ”not mental”. Utöver Primo använde vi oss av databasen ScienceDirect och Sociological abstract. Sökningen visade att det var främst socialarbetare och behandlingspersonal som uttalade sig om ungdomarnas situation, inte ungdomarna själva.

Den svenska termen institutionsvård var svår att översätta till engelska, correction facilities är tvångsvård, men kan se väldigt annorlunda ut än den som praktiseras i Sverige. Vi läste därför

genom de vetenskapliga artiklarnas sammanfattningar för att få fram material som gick att använda i vår studie.

I undersökningen ville vi använda material som var fritt från andra som för ungdomarnas talan, med andra ord vill vi inte tolka tolkarens texter. Den starka sekretess som omgärdar verksamheten på SiS gör att det finns påtagliga hinder att få ungdomarnas egna versioner av institutionslivet. Därför utgör bokserien som SiS producerar en möjlighet till detta. Den senaste boken; ”Kärlek + lycka + svek= tårar” gavs ut av SiS under 2017. Boken innehåller 154 texter skrivna av ungdomar som är placerade enligt LVU eller LSU på SiS under 2016–2017. Texterna kan bestå av endast några korta rader eller vara flera sidor långa. Eftersom SiS anger att 1 114 ungdomar befann sig på institutionerna 2017 (Statens institutionsstyrelse, 2018a), inser vi att bokens 154 texter i sig är ett urval. I boken anges inte vilka förutsättningar som funnits för att få vara med i boken. Vid tre tillfällen kan man läsa att skribenternas texter skapats under skoltid som en del i undervisningen och vi kan på samma sätt se att texterna i boken härstammar från flera olika SIS hem. Om det är så att texterna har skrivits under lektionstid innebär det att de ungdomar som skolkat eller av andra orsaker inte befann sig i skolan inte har haft möjlighet att bidra till boken. Det går också att göra antaganden om att det kan ha skett ett urval av de som hållit i undervisningen. De kan ha valt elever utifrån vissa av oss okända kriterier eller tagit bort texter som de inte ansett vara lämpliga på grund av att innehållet är stötande. Texterna har skickats till en redaktör som gjort det slutliga urvalet av texter och säkert har också redaktören haft synpunkter på vilka texter som ska komma med. Boken används som informationsmaterial till de ungdomar som blir placerade på SiS samt ingår som marknadsföringsmaterial vid mässor och lämnas till socionomstudenter och andra intressenter som vill veta mer om SiS.

Tabell 1. Skribenternas könsfördelning

	Kille	Tjej	Anger inte könstillhörighet	Summa (n)
Kön	26	65	49	154

Då den som skriver sin berättelse är anonym, ibland med en signatur, och texterna inte alltid beskriver om författaren är en tjej eller kille går det inte med självklarhet säga hur många tjejer eller killar som har fått sina texter publicerade. I tabellen här ovan ser vi att det är 49 individer

som har lämnat in sina texter utan att ange könstillhörigheten. Eftersom det är så många som 49 individer som inte anger om de är en tjej eller kille kan vi inte se om fördelningen är lika mellan könen.

Tabell 2. Skribenternas ålder

	10–12	13–15	16–18	19-	Ej angivit ålder
Ålder	16	25	44	2	67

På SiS kan ungdomar upp till 21 år förekomma och medelåldern är enligt SiS 16,5 år (Statens institutionsstyrelse, 2018a). När ålder angivits ser man att de flesta åldrar är representerade i texterna. Då en så stor del som 67 individer inte angivit ålder kan vi inte se om urvalet är jämt fördelat eller om någon åldersgrupp är större än någon annan.

Boken har ett litet format och när en individs text är på en sida innebär det att den innehåller 370 ord maximalt. De flesta ungdomarna som bidragit med text använder sig av endast en sida. En kort text innebär inte att den nödvändigtvis innehåller lite information och även om texten tar upp en enda situation istället för flera kan den redogörelsen vara av betydelse. Vi kan se att texter som sträcker sig över flera sidor berättar på ett mer beskrivande sätt. Texterna är skapade fritt och ungdomarna har själva fått bestämma vad de vill berätta om. Det går att ana att det finns en uppgift i bakgrunden där de ska berätta om vad som hände innan de hamnade på SiS. Av bokens 154 berättelser tar 79 av dem upp vilka händelser som har lett till att de hamnat på SiS. Där erfarenheter av vårdinsatser, familjesituation, droger och kriminalitet eller deras uppfattning om socialtjänsten och myndigheter beskrivs.

Bortfall

Vi använder oss av bokens urval, de 154 texterna och gör inget ytterligare urval. Vi läser igenom texterna för att hitta texter som berättar om hur ungdomarna ser på sin situation här och nu, när de befinner sig på SiS. Vad är det de tar upp i sin berättelse och vad är viktigt för dem att berätta om?

Analys

Analysen innebar att en tematisk analys görs av bokens texter. Tematisk analys är en metod som används för att hitta teman i en textmassa (Bryman, 2011). Braun & Clarke (2006) menar att den tematiska analysen kan resultera i ett detaljrikt material som synliggör olika innebörder i en text (se bilaga 1).

Vårt analysarbete påbörjades gemensamt med att vi sökte efter texter som berättade om ungdomarnas erfarenhet av tvångsvård i boken. Vi kom överens om hur begrepp som till exempel ensamhet, kontroll och delaktighet skulle kunna se ut i texterna. Nästa steg innebar att vi läste igenom boken var och en för sig och markerade texter som vi ansåg att studien kunde använda sig av i relation till våra forskningsfrågor. Därefter gjordes den första kodningen. Vi läste aktivt igenom materialet återigen och förde in utvalda texter i ett Excell-ark, där varje uttryck eller citat gavs en rad. Då vi var två som läste igenom texten var detta också en viktig aspekt för att se om vi gjort samma tolkning av en text. Därefter sammanställdes teman på basis av dessa koder. Att ha en kolumn med rubriken kod gjorde det möjligt för oss att sortera texter så att de med samma beskrivande text syntes tillsammans; och att undersöka om det under andra beskrivande texter fanns citat som uttryckte samma sak. När de temporära rubrikerna var satta lästes materialet på nytt för att få fram fler synvinklar av samma uttryck. Till exempel såg vi hur texterna innehöll skilda syner på kontroll hos ungdomarna. I det här skedet sorterade vi också ut huvud- och underteman. Vid detta moment är det viktigt enligt Bryman (2011) att inte fångas av den vanligaste frasen som förekommer i materialet, vilket i vår studie skulle kunna innebära temat ”inlåst”. Ett tema som är ointressant, då alla ungdomar som har bidragit till boken är/var inlåsta (Bryman, 2011).

Studiens kvalitet

En kvalitativ studie som denna, där empirin subjektivt bedöms av författarna, finns svårigheter att använda sig av reliabilitet och validitet för att säkerställa resultatet. Istället beskriver (Bryman, 2011) en alternativ bedömning för att värdera studien, där tillförlitlighet kan användas.

Tillförlitlighet delas in i fyra kriterier: trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet och möjlighet att styrka resultatet. *Trovärdighet* innebär att författarnas tolkning av materialet stämmer med det som materialet faktiskt beskriver. Grunden till studien har varit ungdomars upplevelser av tvångsvård som har hittats genom publicerat material. *Överförbarhet* innebär att studiens resultat går att se i

annan forskning. *Pålitlighet* innebär att alla faser i studien beskrivs så att läsaren kan följa processen genom arbetet. I metodavsnittet beskrivs utförligt hur processen genomförts. *Möjlighet att styrka resultatet* innebär att forskaren inte medvetet påverkat resultatet i undersökningen och antagit ett mer objektiva synsätt. Vi har eftersträvat ett mer öppet och objektiva synsätt vid tolkningen av ungdomarnas texter. Det finns dock en möjlighet att författarnas förförståelse och värderingar påverkar synen på det insamlade materialet.

Etiska överväganden och förförståelse

Uppsatsen utgår från ett publicerat material. Slutsatsen kan dras att kravet på konfidentialitet redan har tillgodosetts av den som publicerat materialet tidigare och att personliga uppgifter inte går att härleda till enskilda individer. Dock, om en person eller institution skildrats på ett negativt sätt har dessa undvikits att nämnas även om materialet är offentligt. Det är svårt att veta i förhand vad som kan komma att skada en person och att det är bra att reflektera över källorna (Bryman, 2011). Den som har publicerat texterna i första skedet anses också ha ett informations- och samtyckeskrav från sina deltagare. När det gäller nyttjandekravet används den insamlade empirin endast för denna uppsats. Eftersom materialet redan är publicerat bör den som publicerat texterna vara medveten om att texterna kan komma att läsas och tolkas av andra (Bryman, 2011; Vetenskapsrådet, 2002).

Båda författarna till denna uppsats har tidigare erfarenheter av tvångsvård i någon form, via praktik eller tidigare arbetstillfällen. Den erfarenhet som finns av att möta individer som är fråntagna sin rätt att bestämma över sitt liv påverkar uppsatsen indirekt. Interaktionen mellan den tvångsintagne och personalen påverkar vården både ur ett positivt och negativt perspektiv. Vi har båda sett nedslående resultat av vården då den enskilde återfaller i brott, missbruk eller självskadebeteende. Vår syn på tvångsvård i Sverige är inte enbart positiv, den förförståelsen måste vi som författare vara medvetna om att vi har.

Resultat

I resultatet presenteras ungdomarnas upplevelser och erfarenheter av institutionsvård genom deras egen subjektiva förståelse och genom deras egna ord. Det är deras berättelser som är i fokus. Resultatet består av tre huvudteman, ”att inte vara delaktig i sitt eget liv”, ”ett kontrollerat liv” och ”jag räcker inte till” med tillhörande underteman (se tabell 3). I ungdomarnas texter dominerar vissa områden, tex. brist på delaktighet och brist på information. Vidare berättar de om orättvisor och felaktigheter i hur de blir behandlade och bemötta av myndigheter. Som en röd tråd genom samtliga berättelser finns en protest mot en vuxenvärld som har svikit och som fortsätter att svika dem. En protest mot att inte räknas som viktig och en liten men fortfarande spirande önskan om något annat.

Tabell 3 Huvudteman och underteman i resultatet.

Huvudtema	Undertema
Att inte vara delaktig i sitt eget liv	Jag får ingen information
	Äger jag min historia?
Ett kontrollerat liv	Det är maktmissbruk de håller på med
	Det finns ändå ett litet hopp
Jag räcker inte till	Jag tror inte jag duger
	Jag är bortvald

Att inte vara delaktig i sitt eget liv

I texterna återkommer beskrivningar av delaktighet och då ofta brist på delaktighet. Med delaktighet i det här avseendet menas den makt individen har över att kunna påverka det som händer i sitt liv och därmed även kunna vara med och påverka om vad som kommer att ske. En annan definition av delaktighet är att ha ett medinflytande. Det innebär en möjlighet för den enskilde att påverka en utveckling tillsammans med andra (Kjellström, 2012). Delaktighet förutsätter att minst två parter kommunicerar med varandra, däremot behöver parterna inte nödvändigtvis vara i maktbalans. Detta gör att temat delaktighet mycket väl kan appliceras till

exempel i relationen mellan personal och placerad ungdom, där förutbestämda roller redan ger förutsättningen för interaktionen. Delaktighet kan innebära att det finns en inkludering som gör att ungdomen får en känsla av att vara en del av sammanhanget och därmed ha möjlighet att påverka (Kjellström, 2012).

Ungdomarna vars texter ligger till grund för studien har ofta en lång vårdkedja bakom sig och har befunnit sig inom institutionsvård i många år. Det handlar inte enbart om beslut rörande vård och behandling utan något som omfattar hela deras liv. Dessa ungdomar har ofta befunnit sig på en institution i någon form under hela sin ungdom. I många berättelser vittnar ungdomar tydligt om att de inte känner delaktighet i sitt eget liv.

Jag får ingen information

Framträdande i många berättelser är hur ungdomarna ofta har förflyttats fram och tillbaka mellan behandlingshem, familjehem, låsta och öppna avdelningar. Ungdomarna menar att de har förflyttats utan att veta vart de ska ta vägen. Ofta får de besked om förflyttning precis innan de blir hämtade eller till exempel i bilen på väg mot det nya boendet. Vilket hände signaturen FeskeN, en ung tjej som berättar om en våldsamt uppväxt och bristande föräldraförmåga som gjorde att hon och hennes syster själva bad om att bli placerade i en fosterfamilj. För FeskeN innebar familjehemsplaceringen att hon efter en tid började rymma. De första gångerna återvände hon till fosterfamiljen men med tiden förändrades placeringarna till HVB och jourhem till ett SiS-hem. Hon beskriver hur hon inte fick information om var hon skulle hamna:

...så där bodde jag i 2 veckor till. Så en dag jag låg och kolla på TV och personalen bah: Du har besök. Jag bah Wtf? Så jag gick in till besöksrummet och där stod mamma och min soc och bah du ska flytta. Jag bah: Va näää. Så jag blev fett ledsen, men det var bara till att börja packa alla grejer säga hejdå till alla underbara personal...vart ska jag flytta? Soc bah du får se. Blev ju lite orolig.

FeskeN

Exemplet är ett av många som visar på hur ungdomarna ofta upplever att de får leva i ovisshet och sällan vet vad som kommer att hända dagen därpå. Att inte få vetskap om något så basalt

som var och hur de ska bo kan uppfattas som att helt stängas ute från beslut som rör deras eget liv och därmed känslan av att vara maktlös. Utanförskapet det kan skapa är en total motsats till den delaktighet som enligt Kjellström kan skapa en känsla av samhörighet och möjlighet till att påverka sin situation till det bättre (Kjellström, 2012). Det är då svårt att uppleva sig trygg i en sådan situation. ”Abo” är en ung man som ofta rest mellan Sverige och Egypten med sin familj men under 2015 befann sig ensam i Sverige. Han är van att ta egna beslut och har svårt att låta någon annan bestämma. ”Abo” beskriver hur ovissheten och väntan på besked skapar en frustration hos honom.

Jag hade pratat med min soc. Hon sa att vi ska hitta plats till dig. Jag väntar varje vecka. De säger: nästa vecka. Veckorna har blivit en månad. Jag börjar få slut på tålamod.

Abo

Att från den ena stunden till den andra få veta att boendet kommer att förändras leder till starka reaktioner hos ungdomarna. Olika former av utåtagerande beteenden, som till exempel ilska, aggression, apati och frustration är vanliga konsekvenser av ovissheten. Signaturen ”JM” har en lång historik av dåligt psykiskt mående, med flera självmordsförsök och hon upplever att hennes pappa är oförmögen att hjälpa henne. Hon har flera vistelser på både Barn och ungdomspsykiatri (BUP) och akutboenden bakom sig. I sin berättelse beskriver ”JM” hur hon låter känslorna ta över när hon får besked om ytterligare en förflyttning efter ett självmordsförsök:

Förra sommaren som va kommer upprepas igen och då kommer jag hamna på nån institution igen och allt kommer gå i typ en cirkel tack vare att soc inte lyssnar på mig. Dom lyssnar på mig men det spelar ingen roll.

JM

Den ovisshet som ungdomarna beskriver kring sin framtid, handlar om att informationen brister och att de upplever att de inte blir lyssnade på. När de försöker göra sin röst hörd blir det liten eller ingen respons. Ingen information om hur länge de ska vara på olika institutioner och hur länge vården är tänkt att pågå. Det är väl befäst att leva i en sådan limbo av ovisshet är oerhört

påfrestande och ovissheten i sig kan skapa en oro som leder till svårigheter att hantera sin vardag. Tankar uppfylls av vad som kan hända och en ständig beredskap gör individen utmattad och svårmodtaglig för intryck (Kåver, 2017). Hos ungdomarna kan det leda till svårigheter att bearbeta sin situation.

Just information kring hur lång tid de kommer befinna sig inom tvångsvård verkar vara den absolut största orsaken till missnöje i relation till möjligheten att vara delaktiga i sina egna liv. En kille på 14 år berättar i boken hur han kom till SiS på grund av sin kriminalitet och att avsaknaden av information från socialtjänsten fick honom att rymma från sitt tidigare boende.

Jag skulle till familjehem och skulle vara där i 2 månader. Jag åker dit var där i sex månader frågade min soc vad hände med att jag skulle flytta hem efter 2 månader dom ba vi har aldrig sagt så, 2 månader senare taga jag därifrån.

Anonym

”Alby”, 18 år, beskriver ett liv av kriminalitet som han vill bryta upp ifrån för att lära sig språket och hitta ett arbete. Det stora hindret upplever han är att han inte får besked om när han kommer ut från SiS. En ovisshet som leder till frustration. *”Jag sitter här i sis två månader och jag tror att jag ska gå ut snart, men jag vet inte när”*. Ungdomar beskriver hur beslut tas över deras huvuden utan att det kommuniceras med dem. De beskriver hur deras frågor och önskemål nonchaleras, de känner sig lurade av vuxna personer i sin omgivning. I den gruppen räknas inte bara personalen in, utan också föräldrar, socialsekreterare och övriga myndighetspersoner. I exemplet nedan sätter ”Corre” ord på upplevelsen av att bli förd bakom ljuset av ”soc”. Hon beskriver hur oförberedd hon var inför beskedet och hur hon insåg att hon inte hade något annat val än att följa med. Med hennes pappa på plats mattas hennes motstånd. Det finns inte utrymme för henne att protestera, passivitet blir följden.

Jag hade ingen aning om att jag skulle hamna här. Jag blev förförd bakom ljuset av soc. Soc sa att jag skulle till ett HVB hem. Det enda jag sa till dom va att jag inte ville och hotade med livet. Soc kom och hämtade mig tillsammans med min pappa på BUP akutavdelning.

Corre, 14 år

Äger jag min historia?

I ungdomarnas berättelser framkommer starka åsikter och tankar om att inte bli lyssnade på. De beskriver att den erfarenhet av tidiga insatser de har med sig inte betyder något. Ingen frågar om deras åsikt kring vården. Deras framtidsdrömmar som inte skiljer sig från andra ungdomars drömmar i samma ålder nonchaleras. Oftast vill de bara ha vad andra vill ha; familj, jobb och kärlek. Ett liv som alla andras utan det kaos som gjort att de sitter där de sitter. De vill vara delaktiga i sin framtid, vara med och bestämma i de frågor som de har rätt att göra sig hörda i. De är medvetna om orsak och verkan till deras placering. De har förmåga att tänka rationellt, men känner att ingen lyssnar. Beslut och förändringar föreslås av personalen eller handläggaren på socialtjänsten. De unga blir inte tillfrågade. Ungdomarna upplever att de är experter på sina egna liv men den kunskapen utnyttjas inte. Signaturen "S.S" berättar om hur mobbing har påverkat henne negativt och att hennes självskadebeteende och rymningar främst, enligt henne, har berott på dessa faktorer. Föräldrar och socialtjänst har sedan genom övertalning fått henne att säga ja till en SiS-placering. "S.S" uttrycker det i orden:

“Jag ville verkligen inte komma hit men socialen och mina föräldrar tyckte det skulle bli bra för mig o ja sa att de skulle bli värre för mig”

S.S, 13 år.

Ungdomar beskriver hur de upplever att deras vilja inte anses trovärdig då deras beteende sammankopplas med viljan av de vuxna. Deras beteende är en av orsakerna till att de hamnat på institution och det är en förändring i deras beteende som oftast är skälet till att de till slut får flytta hem igen. Ingen hänsyn tas däremot till deras egen vilja till förändring eller önskemål. Flera ungdomar återkommer i sina texter om att ingen efterfrågar deras åsikter. De beskriver en önskan om att få vara med i samtalen kring deras vård. "S", en ung tjej skriver att det här är andra gången hon är med i en SiS-bok. Hon berättar om utsatthet i skolan och att hon redan där upplevde att myndigheter inte lyssnade på hennes berättelse eller skapade åtgärder för att förändra hennes situation. Hon berättar om sjuka föräldrar och om saknaden av hennes bror som placerades i ett annat familjehem. Hon beskriver hur hon varken känner sig tillfrågad eller hörd angående frågor som rör henne.

Kände mig äcklig och smutsig ingen lyssnade på mig. Tänk dig att du är ensam på en lekplats och skriker hjälp, de är ingen som hör dig så kände jag när ingen ville hjälpa mig så jag stack överallt, jag levde mitt liv.

S

De vill berätta om vad de har varit med om tidigare och använda sin erfarenhet som kunskapsbank tillsammans med personalen. Ungdomarna har en tanke om vad som skulle kunna fungera. De beskriver en önskan av att få dela med sig av sin berättelse och tala om vad som är av betydelse för dem. De unga upplever att vuxna har en färdig förförståelse om vad som är bra för dem. De beskriver en upplevelse av att de vuxna berättar *deras* historia, det vill säga den blir tolkad av andra. Många beskriver en känsla av att bli fösta fram och tillbaka utan att bli tillfrågade om hur de upplever sin situation. Myndigheter och andra vuxnas första bild av ungdomarna var ofta att de var unga, struliga och inte sällan kriminella och den bilden lever kvar, länge.

Bristen på delaktighet är alltså klart framträdande i berättelserna och visar tydligt hur ungdomarna reagerar negativt på att någon annan tar beslut över deras huvuden. De beskriver det som att de blir behandlade som ett objekt som ska åtgärdas, inte som en egen person med önskemål och en historia som ska förstås och respekteras.

Ett kontrollerat liv

Ett tydligt tema i resultatet är kontroll eller snarare bristen på densamma. Med kontroll menas i den här studien hur den placerade individen upplever sin situation på boendet. Utifrån huvudtemat "Ett kontrollerat liv" kan sedan två underteman identifieras "maktmissbruk" och "hopp". Ungdomarna beskriver ofta sin brist på kontroll i starka ordalag, det är svordomar, vägran och ett ifrågasättande av det bemötande de får av personalen och andra myndigheter. Revolt mot tvånget, enskildheten och de vuxna som bestämmer över deras huvuden. Revolt mot att bli kontrollerad, att inte bli tillfrågad om samverkan kring deras vård och behandling, är en viktig dimension i deras berättelse.

Det är maktmissbruk det de håller på med

Ungdomarna beskriver en kontrollförlust i tvångsvården. Ungdomarna ger exempel på hur det redan i tidiga kontakter med myndigheter utövas påtryckningar genom makt. Signaturen "S" är en

tjej som beskriver tidiga kontakter med socialtjänsten. Hon och hennes syskon blev tidigt omhändertagna på grund av missbruk i familjen och placerade på olika ställen.

...de var där alla placeringar började hon (soc) flyttade runt mig i hela Sverige [...] Har bott på mer än 7 ställen på mindre än 2 år [...] Men på riktigt vad tänker Soc med när dom låser in ungdomar utan någon anledning. Sitter på sis på grund av mina föräldrar och deras historia... men varför ska jag påverkas av de då? Det är inte ens mitt fucking fel.

S

Unga beskriver hur personal kallar dem dumma i huvudet och genomför bestraffningar utan orsak (Weigl, 2018). Ungdomars kritik mot vissa hem pekar genomgående på att det förekommer bestraffningskultur och en uppfostrande pedagogik. Fredriko är på väg att flytta hem efter över ett år på SiS. Han ser fram emot flytten och ser ljusst på framtiden där både studentexamen och arbete ingår. Han berättar om för honom märkliga regler på SiS-hemmet. Till exempel tar han upp att det inte var tillåtet att använda lössnus på institutionen. Men att portionssnus gick bra om det var en prilla åt gången. Han fortsätter att beskriva:

Personalerna särbehandlar ungdomarna här! Det roliga är att när man väl säger att dem särbehandlar folk så skyller dem det på individuell behandlingsplan!!

Sis är bara förvaring. Man har det så jävla mycket bättre på utsidan! Ibland blir man bara en ännu värre person än man var innan [...] Personalerna är så riktigt JÄVLA dumma i huvudet ibland!! Dem förvränger sanningen och har förutfattade meningar!

Fredriko från T, 18 år

Var det flera som bråkade så fick alla på boendet lida genom exempelvis indragna aktiviteter. De blir lovade saker som sen nonchaleras och skulden och ansvaret för detta läggs på någon annan aktör. Även de beteenden som inte skulle få några konsekvenser utanför slutenvården leder till bestraffningar. Allt detta ledde till att måendet försämrades. Signaturen ”C på Vemyra” som har erfarenhet av flera placeringar på SiS beskriver hur personalen bidrog till att hennes mående försämrades.

Där så var man en möbel. Man fanns där, men måendet blev inte bättre. När jag bodde där så mådde jag ganska dåligt. När man inte mådde bra så satt personalen och tittade på, men om man visade ett utåtagerande så tröck dom ner en på golvet. 4 personal släpade ner mig till isoleringen. Då fick man sitta där och må dåligt istället. Vad jag än gjorde så blev det inte bra.

C på Vemyra, Tjej, 17 år

Ungdomarna beskriver hur utelämnade de är till tvånget och att det inte finns något medel att slippa och att avsaknaden av förståelse från personalen över deras mående är stor. De upplever att deras protester mot felaktig maktutövning gör att personalen anser dem ”besvärliga” och skapar utökad maktutövning från personalens sida. Ungdomarna beskriver att det inte är ovanligt med inlåsning och begränsningar av förmåner som en konsekvens från personalen när ungdomar reagerar mot en orättvis behandling. Exemplet nedan beskriver hur maktlös ”S” känner sig när en i personalen utövar sin makt fysiskt genom våld och när hen reagerar och anmäler så händer inget.

De värsta var när en personal gav mig en örfil när ingen annan såg, jag ville skrika men jag kunde inte var rädd att han skulle göra något annat, och att ingen skulle tro på mig för vad jag än gör är det ingen om tror på mig vad jag än säger eller gör. Han väljer sitt jobb framför mitt mående. [...] Jag gjorde en anmälan på detta men innerst inne vet jag att anmälan inte kommer någon vart.

S

När upplevelsen av att inte kunna påverka något längre har den unge retirerat och upplever sig helt maktlös inför tvångsvården. De upplever bristande kontroll. Ungdomarna berättar att det är mycket att sätta sig in i vid ankomsten till en låst placering. De beskriver att de på den låsta avdelningen förväntas lära sig de förhållningsregler som gäller. När ungdomarna uttryckte åsikter om den orättvisa behandlingen fick det negativa konsekvenser. Ungdomar med erfarenhet av många placeringar berättar hur regler skiljer sig mellan de olika boendena, de beskriver regler som är både inkonsekventa och godtyckliga. För ungdomarna är det problematiskt att den låsta avdelningen, som ska stå för ett ökat engagemang för ett förändrat liv, inte har tydliga riktlinjer

och regler för hur livet ska ske på avdelningen. Nedan beskriver signaturen I.J sin första tid på boendet och den reaktion av den starka maktstruktur som hen möter. I.J beskriver hur hen mobbades tidigt i grundskolan och till följd av detta utvecklade hen ett självskadebeteende och suicidala tankar. Vassa föremål och medicin låstes in hemma för att hon inte skulle ha möjlighet att skada sig. Fyra år senare blev situationen ohållbar och hon flyttades till ett behandlingshem. En våldtäkt gör att hennes mående blir om möjligt ännu sämre och vistelser på BUP och nya boenden på akut-, LSS- och SiS-boenden följde.

I början var det katastrof, det fanns struktur och regler som jag inte har varit med om tidigare. Det blev mer självskador, slogs mycket, MYCKET fasthållningar för att skydda mig och personal, tog tabletter, rymde mycket, polis fram och tillbaka, självmordsförsök och svalde vassa föremål.

I.J

Ungdomar som fram till vistelsen varit det som kallas street-smarta (Hatt, 2007), vilket innebär att de har tvingats vara initiativrika för att kunna hantera situationen de befinner sig i, ser hur de nu på den låsta avdelningen på institutionen inte har möjlighet att ta egna aktiva beslut.

Handlingsutrymmet förminskas av att personalen styr över tillgången till kommunikation, utevistelse och matval. Frustrationen över att ingen lyssnar och värdesätter deras åsikter skapar en uppgivenhet. Varför försöka göra sig hörd när ingen bryr sig. Bättre då att bara lyda och vara tyst. *“Jag bet mig i tungan och höll käften när personalen eller ungdomarna sa till mig att det jag håller på med är fel. Jag har aldrig sagt att jag är felfri”* Anonym.

Det finns ändå ett litet hopp

Även om de flesta texter tar upp brister och en saknad av att inte få vara delaktig existerar ett starkt hopp och en tilltro till framtiden. Betydelsen av att ungdomar mött vuxna som varit tillmötesgående och behandlat dem rättvist, om än med tydliga regler och konsekvenser om ungdomarna gjort fel, berättar om hur betydelsefullt de har varit för dem. Efter en längre period inom tvångsvård med goda möten så talar vissa unga i termer som tyder på att de kommit till insikt om vad de varit med om, *“ängrar allt jag har gjort i mitt liv”*, *“idag har jag äntligen fattat vad jag*

gjort”, *”jag vet att de (personalen) bryr sig”*. De pratar om att komma fram till en förändring, att kanske finns det en framtid även för dem?

Jag ser i hennes ögon hur mycket hopp hon har för mig. Vi är riktigt jävla lika. Hon ser även det positiva i mig och skiter i de negativa. Jag testar varje människa som säger att dom tror på mig o allt sånt men med H har jag aldrig känt att jag behöver det.

Anonym tjej, 14 år

Ungdomarna kan också ge exempel på vad de anser skulle öka deras mående och vidare till ett liv utanför den slutna avdelningen. Peace out/C som placerades på SiS första gången som 13-åring efter att ha levt med en missbrukande pappa sen unga år beskriver den roll personalens engagemang haft för att befrämja ett bättre mående med följande ord:

Dessa personal bygger oftast en tajt relation till ungdomarna och genom detta kan de sedan påverka dess mående och beteende både på SiS och i samhället. Denna personal bidrar till att hjälpa en på morgonen att kunna komma upp i tid, planera dagen, hinna äta frukost och samtala.

Peace out/C

Att möta någon som tror på en och någon som lyssnar kan vara avgörande för om en ungdom återfaller i kriminalitet eller missbruk. I de berättelser som beskriver ett hopp handlar det i de allra flesta fallen om att en enskild persona får kontakt med ungdomen. Ungdomarna beskriver en vuxenvärld som sen länge svikit och som de upplever har använt sin makt till att kränka mer än hjälpa. Det gör att många ungdomar har svårt att släppa in någon vuxen in på livet. De beskriver att förtroendet för vuxna knappt existerar. När de möter en personal som lyssnar och stannar kvar är det den främsta orsaken till att de upplever att deras tid på institutionen givit dem något bra.

Jag räcker inte till

Synen på hur ungdomar ska vara bygger på vad vi i samhället anser vara ett accepterat beteende. Avviker du för mycket så är detta något som måste åtgärdas (Asplund, 1987). För de ungdomar

som inte lever upp till förväntningarna väntar en känsla av att inte duga eller räcka till. Att inte räcka till kan utveckla en känsla av skam. Skam, en varningssignal om risken att bli exkluderad från de grupper vi människor önskar tillhöra (Cullberg, 2008). Under temat "Jag räcker inte till" har texten delats in i följande underrubriker: "Jag tror inte jag duger" och "Jag är bortvald".

Jag tror inte jag duger

Beteendet fortsätter och styrks av de reaktioner som kommer från omgivningen. Ungdomarna ser sig själva som orsaken till att de hamnat inom tvångsvård. Flera ungdomar förstår inte heller hur det kom att bli tvångsvård, trots att de har en stöttande familj i bakgrunden.

Det är lite så mitt liv har sett ut och nu sitter jag i skiten igen och tänker:
vad det var som gjorde att jag hamnade här igen när folk bryr sig om min
framtid har försöker stötta mig men det har inte hjälpt.

Peace out/C

Ungdomarna berättar att det är utmanande att komma hem på permissioner och möta dem man upplever att man har svikit. Både "Abo" och "Bless, T Halmstad" beskriver ångesten över att möta familj och vänner som de upplever att de har svikit. "*Varje hembesök och varje gång man flyttat hem är det bara rent helvete så många personer som man svikit*", "*Jag har svikit mig själv o min familj så många gånger*". Upplevelsen av att hamna på institution och därmed svika sin familj ökar den ångest som ungdomarna känner. Den blir tydlig när de träffar sin familj efter en tid. Känslan av skam förstärks också av att de tycker att vuxna runt omkring dem har slutat ha förtroende för dem. Signaturen "Never give up" berättar om hur allt som har hänt har påverkat hennes relation till sin familj negativt. Hon uttrycker det genom att skriva "*det gör sjukt ont när man vet att dom närmaste inte litar på en!*" Hennes erfarenheter av hur problem uppstått tidigt i livet och att insatserna från socialtjänsten har varit många, innan det till slut innebar en placering på en låst avdelning. För ungdomarna i boken har resan genom vårdkedjan i många fall inneburit att de lagt skulden på sig själva. Signaturen S.S beskriver hur hon redan i förskolan hade insatser från socialtjänsten. Från åtta års ålder blev hon utsatt för mobbing i skolan och kort därefter började hon skada sig själv.

Mina föräldrar o min storebror blev ledsna o besvikna på mig men dom fattar inte hur dåligt jag mår... E mobbad i skolan och har blivit våldtagen. BUP, socialen o första linjen e fan inte bra”

S.S Tjej, 13 år

Barn och ungdomar inom tvångsvård är ofta utlämnade till de normer som råder på verksamheten. Detta bidrar till att de inte sällan internaliserar de värderingar och den kritik de möter av både personal och andra unga (Goffman, 2006). Vad är rätt och vad är fel blir frågor som blir svåra att få besvarade i den slutna kontext de befinner sig i.

Den syn som de har på sig själva är den som samhället har satt på dem. Anonym tjej, 12 år skriver hur hon upplever att folk dömer henne efter hur hon ser ut *”Jag vet att folk tänker om mig när dom ser mig dom första gångerna ”Fan vilken hora hon är bitchig och tunn som en tråd usch”*. Även om ungdomarna ofta säger sig inte ha kunskap om varför de belagts med en tvångslag, så har de en förståelse för vilka beteenden som inte anses följa normen i vårt samhälle. Orsaken till att de befinner sig på den låsta avdelningen beskrivs som ett liv som inneburit kriminalitet, skolk och droger. De fördömer sitt eget beteende och slår fast att de borde ha insett vad normbrytandet skulle innebära. Ungdomens skam skapas när denne inte vill identifiera sig med ett stereotypt beteende samtidigt som denne inte kan bryta sig loss (Goffman, 2006).

I texterna finns det väldigt lite som berättar vad ungdomarna är stolta över, egenskaper eller prestationer som de själva anser att sig vara duktiga på eller inom. Det finns inga tecken av stolthet hos dem över prestationer genom idrott eller skolresultat. Istället ges många exempel på tillkortakommanden och brister *”bråkade med mamma varje dag för fick ADHD utbrott hela tiden av små saker började sen skolka för det dämpade stressen”* A, 15 år, *”Det enda jag fick höra var att jag var dum i huvet och inte kunde något”* Ana, *”Jag har alltid varit för svag för att klara mig själv. Jag behövde bekräftelse, jag behövde känna att jag dög till något och jag behövde känna mig älskad”* JM.

Jag är bortvald

Att inte känna sig betydelsefull för sina närstående och bära på en känsla av att vara bortvald är ett fenomen som förekommer ofta. Föräldrar som försvinner bort i ett eget missbruk är vanligt förekommande. Signaturen ”23/8–16” var endast fem år gammal när hon blev bortvald av sin pappa vid skilsmässan. Han valde att skaffa ny familj. Hon beskriver hur hon försökte återfå

kontakten med sin pappa men han hörde aldrig av sig. När hennes mamma sedan började missbruka alkohol var det ”*där det började*”. Idag är hon 15 år och befinner sig på SiS, med följande ord beskriver hon sin erfarenhet av att väljas bort för något annat:

Mamma och pappa skildes, saker blev knas. Pappa gifte om sig nästan direkt, och där började problemen med honom, har ingen kontakt med honom längre. Mamma gifte sig med alkoholen, de blev hennes bästa vän...

23/8–16

De ungdomar som har ett fungerande nätverk har större möjligheter att klara sig efter en vistelse på institution. Ungdomarna på SiS befinner sig i en miljö där kommunikation är begränsad vilket gör att deras sociala liv riskerar att ha förminskats när de skrivs ut (Goffman, 2006). Efter flera vistelser på låst avdelning finns få personer kvar som kan vara stödjande. Här återfinns kanske bara en förälder eller ett syskon. I boken ”Kärlek + Tårar + Svek = tårar” fylls sidorna av texter med hälsningar till föräldrar och vänner. Ungdomarna förmedlar hur de vill få ordning på sina liv och återvända hem till sin familj. De uttrycker en enorm saknad efter sina föräldrar, särskilt mammor får många hälsningar och löften om bot och bättring.

Signaturen ”JJ” lovar bättring om han bara får komma hem: *”Mamma: jag älskar dig... Jag ångrar det jättemycket, jag kommer aldrig göra om det. När jag flyttar hem då ska jag sköta mig, jag lovar.”* Om hemflytten låter vänta på sig önskas förklaringar. Förutom tankar om att det beror på dem själva lägger de också över skulden på sina föräldrar. *”Min mamma ville inte jag skulle komma hem för hon va rädd att jag skulle göra samma gamla saker som jag gjorde när jag bodde hemma”* skriver ”Anonym”. Ungdomar i berättelserna beskriver en saknad av trygga vuxna förebilder på institutionen, någon som ”står pall” och är kvar när det är jobbigt. Andra beskriver en upplevelse av att personalen låtsas visa empati och omsorg, att det tillhör deras jobb att vara kontaktperson men att de egentligen inte alls bryr sig, inte på riktigt.

Många av de ungdomar som beskriver sin tid på institutionen upplever en stark självkritik och att de tar på sig skulden för sin placering. De får tidigt i livet höra att de inte duger och blir även tidigt bortvalda av de som ska innebära trygghet, familjen. I skolan och hemma blir det kaos, de beskriver en tillvaro av ständiga konflikter och bråk. Ungdomar beskriver hur deras relationer

utanför institutionen bryts ned och att de enda relationer som återstår är den allra närmaste kretsen inne på institutionen. De berättar om svårigheten att komma tillbaka till en normal vardag utanför institutionen eftersom de upplever att skulden för det som varit läggs på dem.

Diskussion

Detta avsnitt avser att presentera en resultatdiskussion där studiens resultat diskuteras och problematiseras i förhållande till den valda teorin och tidigare forskning. Här redovisas även resultatets betydelse för det sociala arbetet som vetenskapligt ämne och praktik samt en metoddiskussion där metodval analyseras och problematiseras. Avslutningsvis ges förslag på vidare forskning i området.

Resultatdiskussion

Olika former av makt och motmakt är det som återkommer i ungdomarnas egna berättelser. För ungdomar som placeras inom en tvångsvårdande institution innebär omställningen från öppenvårdens och dess insatser (under socialtjänstlagen) till den slutna vården (under tvångsvårdslagstiftning) ungdomarnas kanske största utmaning. De flesta som är eller varit placerade inom sluten ungdomsvård har haft otaliga andra typer av placeringar innan dess. Som resultatet påvisar är det inte ovanligt att de befunnit sig på tvångsvårdande institutioner ett flertal gånger. En hel del av dem under största delen av sitt unga liv (Vogel, 2018). Det innebär att Goffmans (2006) teorier om den totala institutionen är högst märkbar i deras berättelser. Ungdomarna beskriver hur de blir av med sina personliga tillhörigheter, visiterade och att ingen möjlighet ges till valfrihet när det gäller rum, kontaktperson eller scheman för de aktiviteter och göromål de ska utföra.

Resultatet vittnar om att många ungdomar tappar sin anknytning till det normala livet då kommunikationen med vänner och familj utanför institutionen begränsas. Det innebär att själva brytningspunkten mellan det normala livet och den slutna vården på den totala institutionen är den största orsaken till förändring för ungdomarna. Å ena sidan placeras ungdomarna på institutionen på grund av missbruk, kriminalitet eller annan form av självskadebeteende-men å andra sidan riskerar den unge att förlora sin anknytning till familj och vänner utanför institutionen. Goffmans begrepp *mortifikationsprocessen* som syftar till att beskriva hur den totala

institutionen utplånar det egna jaget för att hen ska fogas in i en speciell social identitet genom att underkasta sig institutionens regler går att applicera på de tvångsvårdande ungdomarna i undersökningen.

Goffman (2006) beskriver vidare fyra olika anpassningsstrategier som brukar inträffa vid en placering på totala institutioner. Han beskriver *mental regression* där individen sluter sig och dra sig undan. En form av passivitet som vi möter i vårt resultat, exempelvis när den unge som försöker göra sin röst hörd men misslyckas och då väljer att backa och foga sig efter institutionens ramar och regler är tydlig. Den motsatta strategin, den *hårda linjen* där Goffman beskriver hur en individ uttrycker vägran och kritiserar regler ser vi främst uttryckas av ungdomar som precis blivit placerade på institution. Då de har kvar sin anknytning till det normala livet utanför SiS har de ännu inte påverkats i lika hög grad av kulturen på institutionen. Det är inte heller ovanligt att ungdomar alternerar olika anpassningar under sin tid på den totala institutionen. De som placeras för första gången på SiS tycks oftare ha en hårdare attityd med många bråk, både med personal och andra ungdomar. Detta åtföljs ofta av en *mental regression* när de märker att motståndet inte ger resultat, för att senare förändras till att den unge *koloniserar*. Kolonisering är en anpassningsstrategi som vi möter hos de unga som varit placerade en längre tid på samma institution. De väljer helt enkelt att stänga av världen där ute och fokusera på de fördelar som finns på institutionen. Att *koloniserar*, enligt Goffmans (2006) resonemang, resulterar i att avståndet mellan det normala livet där ute och inne på institutionen blir allt större. Den sista anpassningsstrategin som Goffman beskriver är *omvändelse*, då individen i stort sett har anammat institutionens syn på sig själv och den roll som förväntas av dem. Genomgående för alla anpassningar är att individen utplånar sin jag-identitet och därmed uppfyller institutionens mål.

Goffman beskriver hur en rollförlust uppstår om individen är frihetsberövad under lång tid. Dock visar resultatet att vissa ungdomar som vistats länge på institution faktiskt ändå bibehåller delar av sin jag-identitet. Den totala institutionen rymmer enligt Goffman en primär och sekundär anpassning. Den primära anpassningen kännetecknas främst av att individen intar en uppgiven inställning och gör det den blir tillsagd. Sekundär anpassning visar sig istället som en form av egenkontroll, och detta återspeglar sig i det att det förekommer en alternativ värld på institution. Resultatet visar att flera ungdomar beskriver en tillvaro där andra placerade ungdomarna får en stor betydelse i deras liv. Erik. K. Laursens forskning (2010) visar på hur sekundär anpassning gör att ungdomarna bibehåller någon form av anknytning till det normala

livet utanför. De beskriver hur samhörigheten med andra ungdomar i samma situation skapar en trygghet och en gemensam kraft till motstånd.

Goffmans teori om totala institutioner och anpassningar återspeglas mycket väl i vårt resultat och ungdomarna påvisar i stort sett de beteenden som kännetecknar hans tankar. Det är också uppenbart att det finns ett annat slags maktutövande som inte är lika synbart för ungdomarna, en slags dold agenda som legitimeras av institutionen. Till exempel är försöken att frånta ungdomarnas deras egen historia tydlig. Ungdomar beskriver hur de inte känner igen sig själva i den beskrivning som personalen gör av dem. Enell (2015) beskriver i sin avhandling hur ungdomar är bekymrade över att personalen har tolkningsföreträde när deras prestationer ska värderas.

I resultatet framträder ett motstånd mot institutionen från de placerade ungdomarna. Tidigare forskning visar på hur ungdomar till följd av bristande information och delaktighet kan utveckla en ungdomskultur som arbetar mot det personal och ledning ville uppnå (Levin, 1997). Makten är också de lagar som ungdomarna lyder under och den institutionella strukturen. Ungdomarna gör också motstånd mot *makten*, en makt som i denna studie visar sig genom verbala kränkningar, godtyckliga beslut som indragen veckopeng eller uteblivna resor eller träffar med familjemedlemmar. Makten bygger på interaktionen i mellanmänniska relationer där den ena aktören, här i form av institutionens personal, har befogenhet att godtyckligt sanktionera. Resultatet visar på att ungdomar trots sin brist på befogenheter visar upp ett ibland ganska omfattande motstånd, t.ex. genom att vägra medverka i de aktiviteter som personalen beslutat om. Ungdomarna använder de medel de har till motstånd; exempelvis att inte lyssna, vägra att äta, självskadebeteende eller annat utagerande beteende.

Det finns också som Asplund (1987) menar en annan maktdimension som återfinns i alla relationer. Vi antingen responderar på andras stimuli, s.k. *social responsivitet*, eller väljer att inte göra det, s.k. *asocial responslöshet*. Resultatet visar att ungdomarna upplever att de bemöts med tystnad och nonchalans när de efterfrågar svar på sina frågor. De beskriver ett bemötande som kännetecknas av en *asocial responslöshet* hos personalen. Asplunds teori innefattar både en maktutövande och utbildande form av *asocial responslöshet*. Genom att utelämna information om hur lång vården ska vara eller vilket boende ungdomen kommer att placeras upplever

ungdomarna sig nonchalerade. Detta gör att ungdomarna inte känner sig delaktiga i beslut som tas och att de tappar kontrollen över sitt liv (Enell, 2015).

Personal kan anse att för mycket information blir betungande för en redan utsatt ungdom. Rädslan hos personalen för att ungdomarna inte klarar av att hantera informationen de får och att den därför ska portioneras ut kan med bakgrund av Moores studie vara felaktig. Moores studie visar att barn i fyraårsåldern har förståelse för varför skyddsåtgärder har satts in. Dock visar resultatet att upplevelsen av att inte bli lyssnad på eller få information om vad som ska hända skapar en frustration hos ungdomen (Moore, 2017).

Vi ser också tydliga spår av Asplunds resonemang om *asocial responslöshet*. I resultatet möter vi ungdomar som beskriver hur personalens tystnad upplevs som maktmissbruk. Personalen å sin sida vill stävja ett dåligt beteende genom att inte respondera på dåligt stimuli hos ungdomarna och väljer då att kväva det i sin linda, genom att inta en *asocial responslös* framtoning. Å andra sidan upplever ungdomarna sig kränkta och beskriver hur ovissheten skapar en frustration hos dem. Utifrån detta kan slutsatsen dras att det saknas kunskap från båda håll. Förutom personalens *asociala responslöshet* så visar resultatet att även ungdomarna använder sig av denna. Den visar sig genom att inte lyssna på personalen, att vägra medverka i aktiviteter eller att inte responderar på någon form av stimuli från personalen. Forskning visar att även om personalen har de bästa intentioner kan ungdomar uppleva att de blir alltför styrda och då svara med att göra motstånd mot både personal och behandlingsplan. När personal tror att de agerar utifrån ungdomarnas bästa upplever istället ungdomarna att det är en form av maktmissbruk de blir utsatta för (Hatt, 2007).

Denna *asociala responslöshet* betraktas ofta av personalen som en del av ungdomarnas personlighet medan sociologer som Asplund (1987) påvisar att det istället är en form av reaktion på den stimuli, eller den avsaknad av stimuli som finns. Ungdomar protesterar mot ett maktutövande genom att agera med *asocial responslöshet*. Konsekvensen av att personalen upplever ungdomarnas *asociala responslöshet* som ett konstant beteende ser vi i resultatet när ungdomarna upplever att deras reaktion på personalens utövande på *asocial responslöshet* blir att de blir utlämnade till personal som redan har förutfattade meningar om vilka de är. Vilket kan medföra att de ungdomar som upplever detta kan ha svårigheter att känna sig delaktiga och involverade i vidare vård. Detta kan också skapa en process av det som tidigare beskrevs i Goffmans

mortifikationsprocess där individens jaguppfattning utplånas helt och individen anammar den uppfattning och roll som institutionen ger dem. Sammanfattningsvis så visar resultatet på en stor brist på information från myndigheterna till ungdomarna och en möjlighet till delaktighet. Resultatet visar även på upplevelser av ett godtyckligt maktutövande.

Dessa resultat har betydelse för det framtida sociala arbetet i syfte att öka kommunikeringen med ungdomar, göra dem mer delaktiga i sin vård och behandling. I praktiken visar resultatet på att en tydligare samverkan mellan de olika aktörerna vore till ungdomarnas och verksamheternas fördel.

Metoddiskussionen

Valet att använda endast en bok som det huvudsakliga materialet för studien diskuterade vi tidigt i processen. Boken rymmer dock 154 texter från 19 särskilda ungdomshem, vilket ändå ger ett betydande underlag för att kunna diskutera våra frågeställningar. Valet att använda tematisk analys som analysmetod upplever vi har varit gynnsam genom sin tydliga struktur och har passat utifrån det material vi haft till vårt förfogande.

Syftet med uppsatsen initierades av en medial granskning av statens institutioner i Aftonbladet (Weigl, 2018). Det framkom hård kritik om gränslös personal, droger på boendet och sex mellan ungdomar och personal. Vår fråga var således, stämmer denna bild? Vi ville veta hur ungdomarna själva upplevde sin tid på institutionen. Vi använde oss av boken ”Kärlek + lycka + svek = tårar” som utger sig för att vara ungdomars egna ord om sin upplevelse av att befinna sig inom tvångsvård på statens institutioner. Vi tog del av de ungas berättelser där de gav hård kritik mot myndigheter men det var påfallande lite beskrivningar om maktmissbruk från personal och ledning på institutionen. Det vi ville granska och den fråga vi ställde oss kunde vi inte få bekräftat i det material vi valt att studera. De gjorde oss fundersamma och frågande till hur autentiska var egentligen berättelserna? Hur relevant är materialet som ges ut av SiS i syfte att beskriva ungdomars upplevelser av SiS-vård? Statens institutioner är i mångt och mycket en sluten värld. Den omges av sekretess och under uppsatstiden har vi blivit medvetna om att majoriteten av den forskning som görs kring ungdomars tvångsvård i Sverige är beställd av statens institutioner. Vi reflekterar kring om det inte hade behövts fler utomstående granskningar som till skillnad från de granskningar kvällsmedia utfört vilar mer på validitet och reliabilitet istället för spekulationer. Att fråga sig vilka texter som inte har valts ut är på flera sätt intressant. Här kommer frågan om hur

SiS vill att allmänheten ska se på verksamheten? Det finns skäl att fundera på om texterna som är utvalda är gjorda med en baktanke om att inte låta bilden av SiS bli för svart?

För ungdomarna som har bidragit med texterna är miljön och situationen de befinner sig i av vikt. Vad innebär miljön som texterna är skrivna i för ungdomarna? Ungdomarna befinner sig i en situation där deras framtid och förhoppningsvis återkoppling till familjen beror på hur de agerar på institutionen. En negativ text kan göra att behandlingspersonalen anser att individen inte är redo för ett liv utanför institutionen. Vi får då ställa oss frågan om texterna är tillrättalagda av ungdomarna? Vi kan se att 40 procent av de som befunnit sig inom tvångsvård återkommer inom ett år (Lundström, Sallnäs & Andersson Vogel, 2012). Detta rimmar illa med talet om att institutionsvården har varit effektiv och att tre av fyra ungdomar anser att de har fått hjälp med sina problem (Statens institutionsstyrelse, 2018b).

Vidare forskning

Under vårt arbete med uppsatsen har vi blivit medvetna om hur bristen på samverkan mellan de olika aktörerna påverkar ungdomarna. Inte bara mellan ungdomar och personal på institutionerna utan även myndigheter emellan. Då vi har fokuserat på ungdomarnas upplevelse och deras egna ord så har något fokus inte lagts på myndigheternas samverkan. Detta är något vi blev intresserade av och vi frågade oss om den aspekten skulle kunnat ha någon inverkan på vårt resultat. För framtida forskning skulle det vara av vikt för dessa ungdomar om myndigheternas samverkan granskades och analyserades. Även ungdomars upplevelse av brist på delaktighet var ett tema vi uppmärksammade i vårt material. Vi tror att vidare forskning inom det området skulle gynna dessa ungdomar och även personal inom socialt arbete.

Referenslista

- Andreassen, T. (2006). *Institutionsbehandling av ungdomar*. Stockholm, Sverige: Förlagshuset Gothia.
- Asplund, J. (1987). *Om hälsningsceremonier, mikromaket och asocial pratsambet*. Göteborg, Sverige: Korpen.
- Barnombudsmannen. (2010) *Im Sorry: Röster från särskilda ungdomshem*. Stockholm: Barnombudsmannen. (Hämtat den 21 Jan 2018).
<https://www.barnombudsmannen.se/barnombudsmannen/publikationer/arsrapporter/im-sorry---roster-fran-sarskilda-ungdomshem-2010/>
- Braun, V., & Clarke, V. Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology* 2006; 3 ss77-101.
- Bryman, A. (2011). Samhällsvetenskapliga metoder. Stockholm, Sverige: Liber
- Cullberg, M. W. (2008). *Från skam till självrespekt*. Stockholm, Sverige: Natur och Kultur.
- Enell, S. (2015). *Transit i samhällsvården: När unga utreds på särskilda ungdomshem*. Växjö, Sverige: Linnaeus University Press.
- Enell, S., Gruber, S., Lindroth, M., Mattsson, T., Vogel, M. A., & Wästerfors, D. (den 17 oktober 2018). *För mycket tvång och för litet kompetens på ungdomshem*. Hämtat från DN debatt:
<https://www.dn.se/debatt/for-mycket-tvang-och-for-litet-kompetens-pa-ungdomshem/12-2018>
- Goffman, E. (2006). *Totala institutioner*. Stockholm, Sverige: Nordstedts Akademiska förlag.
- Grönwall, L., & Holgersson, L. (2018). *Psykiatrin, tvånget och lagen: en lagkommentar i historisk belysning* (5., [rev.] uppl. ed. uppl.). Stockholm, Sverige: Norstedts Juridik AB.
- Hörngren, L. (2013). *Från Prussiluskan till evidens*. Stockholm: Sveriges Kommuner och Landsting.
- Hatt, B. (2007). Street smarts vs. Book Smarts: The figured world of smartness in the lives of marginalized, urban youth. *The Urban Review*, 39(2), ss. 145-166.
- Holmdahl. (2000). *Tusen år i det svenska barnets historia*. Lund, Sverige: Studentlitteratur.
- Kåver, A. (2017). *Oro: Att leva med tillvarons ovissbet*. Stockholm, Sverige: Natur & Kultur.
- Kemper, S., Schmidt, A., & Espinosa, E. (July 2017). Understanding the Influence of Mental Health Diagnosis and Gender on Placement Desisions for Justice-Involved Youth. *Journal of Youth & Adolescence*, 46(7), ss. 1562-1581.
- Kjellström, S. (2012). Delaktighetens praktik – Det professionella samtalets villkor och möjligheter . i P. P. I Bülow, *Delaktighetens etik och ansvar för delaktigheten*. (ss. 28-38). Malmö, Sverige: Gleerups Utbildning AB.

- Laursen, E. K. (2010). The academy for positive peer culture. *Reclaiming Children and Youth*, 18 (4), ss. 50-51.
- Levin, C. (1997). *Ungdomar i tvångsvård. Råbyundersökning 94*. Stockholm, Sverige: Statens institutionsstyrelse.
- Moore, T. (2017). Children and young people's views on institutional safety: It's not just because we're little. *Child Abuse & Neglect*(74), ss. 73-85.
- Nordlöf, K. (2010). *Unga lagöverträdare: i social-, straff- och processrätt*. Lund, Sverige: Studentlitteratur.
- Regeringen. (2017). *Regleringsbrev för budgetåret 2018 avseende Statens institutionsstyrelse*. Stockholm: Socialdepartementet.
- Riksdagen. (1990) *Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga*. Stockholm: Socialdepartementet. Hämtad den 10 december 2018.
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-199052-med-sarskilda-bestammelser-om-var-d_sfs-1990-52
- Riksdagen. (1990) *Lagen (1962:700) om slutna vård av unga*. Stockholm: Socialdepartementet. Hämtad den 10 december 2018.
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/brottsbalk-1962700_sfs-1962-700
- Runcis, M. (2007). *Makten över barnen: tvångsombändertagande av barn i Sverige 1928-1968*. Stockholm, Sverige: Arenagruppen.
- Sinclair, I., & Gibbs, I. (1999). Measuring the Turbulence of English Children's Homes. *Childrout h Services Review*, ss. 57-74.
- Socialdepartementet. (1992). IUM-utredning om tvångsinstitutioner. *Tvångsvård i Socialtjänsten: Ansvar och innehåll, SOU 1992:18*. Stockholm: Socialdepartementet.
- Socialdepartementet. (2016). *Barnkonventionen blir svensk lag*. Stockholm: Socialdepartementet.
- Souverein, F., Helm, G. V., & Stams, G. (2013). Nothing works' in secure residential youth care? *Children and Youth Services Review* 355, ss. 1941-1945.
- Statens institutionsstyrelse. (2014). *ADAD - Adolescent Drug Abuse Diagnosis, Manual*. (Hämtad den 21 Jan 2018). <https://www.stat-inst.se/webbshop/adad--adolescent-drug-abuse-diagnosis-manual/2019>
- Statens institutionsstyrelse. (2017). *Kärlek+Lycka+Svek=Tårar*. Stockholm: Statens institutionsstyrelse.
- Statens institutionsstyrelse. (2018a). *SiS i Korsholmen 2017*. Stockholm: Statens institutioner.

- Statens institutionsstyrelse. (2018b). *Ungdomar utskrivna från SiS särskilda ungdomshem 2017: En sammanställning av ADAD utskrivningsintervju*. Stockholm: Statens institutionsstyrelse.
- Statens institutionsstyrelse. (den 21 12 2018c). *Statens institutionsstyrelse*. Hämtat från Slutn ungdomsvård - LSU: <https://www.stat-inst.se/var-verksamhet/sluten-ungdomsvard-lsu/>
- Statens institutionsstyrelse. (den 26 10 2018d). *Vård av unga - LVU*. Hämtat från Statens institutionsstyrelse SiS: <https://www.stat-inst.se/var-verksamhet/vard-av-unga> den 28 10 2018
- Swärd, S. (2016). *Barnkonventionen i praktisk tillämpning: Handbok för socialtjänsten*. Stockholm: Wolters Kluwer.
- UNICEF. (den 21 12 2018). *Barnkonventionen*. (UNICEF, Producent) Hämtat från UNICEF: <https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten#full> den 21 12 2018
- Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Weigl, K. (den 25 november 2018). *Aftonbladet*. Hämtat från Jag har fler trauman nu - det är det värsta: <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/VRJL3J/jag-har-fler-trauman-nu--det-ar-det-varsta>
- Widell, J. (den 12 12 2017). (SVT) Hämtat från SVT: <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/ost/jag-forstar-om-man-kan-ifragasatta-lampligheten> den 22 12 2018
- Vogel, M. A. (2012). *Särskilda ungdomshem och vårdkedjor: Om ungdomar, kön, klass och etnicitet*. Department of social work. Stockholm: Stockholmsuniversitet.
- Vogel, M. A. (2018). *Organisatoriska i förutsättningar och placerade tjejers förståelser*. Lund, Sverige: Studentlitteratur.

Bilaga

Utdrag ur Excell arket som använts för tematisk analys.

SIS bokens rubrik	Text	Ungdom	Kön	Ålder	Kod 1	Temat
Hej jag heter W-J	Jag har bott på SIS sävstugården i 4 månader och jag känner att det börjar kännas bättre	M-J	tjej	-	sakta bättre, insikt	Det finns ändå ett litet hopp
Mitt liv på Fagered Fyren	Jag hoppas att mitt liv kommer bli bra när jag väl har flyttat hem, fast det tror jag. Om det är dåligt så kommer det inte vara någon mening att leva som en normal människa. Då kan man lika gärna bli en ...	Frediko från T.	kille	18	efter sis	Det finns ändå ett litet hopp
Hej Mitt liv på sis Fagered Göteborg	Mitt liv kommer bli bra	Mitt namn är E	-	-	Framtidstro	Det finns ändå ett litet hopp
Ljuset vi inte ser	Jag ska denna chansen nu jag ska visa dom att jag klarar det	M R R P.	-	18	Framtidstro	Det finns ändå ett litet hopp
Mitt liv	Jag har föräldrats mycket, och tänker mer amorfunda och har lättare att handskas med mitt mående, har nämligen hittat strategier för att sluta skåra mig, slutat slä personal och inga fasthållningar.	I J	tjej	14	Strategier för bättre mående, hoppfull	Det finns ändå ett litet hopp
Abos berättelse	När jag var läst lärde jag mig saker. Först vänta. Sen: bara tänka på mig själv. Eftersom när jag tänker på någon annan förtor jag bara	Abo	kille	-	Tänk först	Det finns ändå ett litet hopp
Sagan om livet	Jag hatade min soc i början för att hon satte mig här, då trodde jag att jag inte hade gjort något fel men idag har jag antligen fattat vad jag	L	tjej	16	Förändring, insikt	Det finns ändå ett litet hopp
Detta är för er andra som sätts på SIS	Dessa personal bygger oftast en tätt relation till ungdomarna och genom detta kan de sedan påverka dess mående och beteende både	Peace out/c	-	-	personalen, positivt	Det finns ändå ett litet hopp
Min tid på SIS	Att detta inte är något liv jag vill leva. Jag vet att det bara är jag själv som kan ändra mitt liv men det är svårt och inse. Inners inne så vill jag bara vara med min familj	//	-	-	insikt, familj	Det finns ändå ett litet hopp
Allt blev knas sen jag föddes	De e fortfarande jätte jobbigt att vara här när man vill bara hem till sin familj... Ångrar allt jag har gjort i mitt liv.	S.S.	tjej	13	jobbigt, vill hem, vill förändras	Det finns ändå ett litet hopp
Detta e då mitt kische liv	Hon ser även det positiva i mig och skiter i de negativa.	-	-	-	en viktig person, nätverk	Det finns ändå ett litet hopp
Detta e då mitt kische liv	Jag ser i hennes ögon hur mycket hopp hon har för mig. Vi är riktigt jävla lika. Hon ser även det positiva i mig och skiter i det negativa	-	-	-	Positiv, viktig vuxen	Det finns ändå ett litet hopp
Fjärde gången som jag sitter på SIS.	Mitt liv har verkligen inte varit perfekt någonsans. Men, jag har lärt mig att man måste försöka känna ändå. Hur inbäddat de är - plus att personalerna sårbehandlar ungdomarna här! Det roliga är att när man väl säger att dem sårbehandlar folk så skivler dem det då	Melle	tjej	18	kämpa, jobbigt, ser positivt,	Det finns ändå ett litet hopp
Mitt liv på Fagered Fyren	Personalerna är så riktigt JÄVLA dumma i huvudet bland!! Dem förvägrar sanningen och har förtvättade meningar!	Frediko från T.	kille	18	sårbehandling av personalen, makt	Det är maktmissbruk de håller på med
Mitt liv på Fagered Fyren	Några är senare placerade min soc mig på ett familjehem i Helsingborg.	Frediko från T.	kille	18	Personalen	Det är maktmissbruk de håller på med
Livet blåser bort	Sitter på sis på grund av mina föräldrar och deras historia, och för jag ryde för att jag blev misshandlad av personal på de hemmen jag har	S	tjej	-	Många hem, soc, makt,	Det är maktmissbruk de håller på med
Livet blåser bort	... bra till början sen kom alla bråk de vart ett kaos har aldrig bråklat med någon så mycket som jag gjorde det var riktigt katastrof. Sen	S	tjej	-	Bristande föräldraskap	Det är maktmissbruk de håller på med
Livet blåser bort	...	S	tjej	-	Att befinna sig på Sis, kaos, enskilt, missly	Det är maktmissbruk de håller på med